

www.armorproject.eu

Εγχειρίδιο εκπαιδευτή

Σεμινάριο κατάρτισης εκπαιδευτών
«Πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης των νέων»

Φεβρουάριος 2021

Το περιεχόμενο αυτού του εγχειριδίου είναι αποκλειστική ευθύνη των δημιουργών και δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ότι αντικατοπτρίζει τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε από το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Αστυνομία, βάσει της συμφωνίας επιχορήγησης αριθ. 823683.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	1
Συνοπτική παρουσίαση	4
1. Εισαγωγή	5
2. Σύνθεση εργαστηρίων	6
2.1. Ικανότητες	6
2.2. Περιεχόμενο και δομή	6
2.3. Ασκήσεις	7
2.4. Διαδικτυακή υλοποίηση	7
3. Ριζοσπαστικοποίηση	8
3.1. Γενική περιγραφή της ριζοσπαστικοποίησης	8
3.2. Παράγοντες Ώθησης, Παράγοντες Έλξης και Προσωπικοί παράγοντες	9
3.3. Τρωτότητα ως προς τη ριζοσπαστικοποίηση	10
4. Καθοδήγηση και ανατροφή	11
4.1. Τι είναι	11
4.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση	11
4.3. Εργαστήριο για την ενότητα «Καθοδήγηση και ανατροφή»	12
4.4. Ασκήσεις	12
5. Κριτική σκέψη	13
5.1. Τι είναι	13
5.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση	13

5.3. Εργαστήριο για την ενότητα «Κριτική σκέψη»	13
5.4. Ασκήσεις	14
6. Διαχείριση θυμού	15
6.1. Τι είναι	15
6.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση	15
6.3. Εργαστήριο για την ενότητα «Διαχείριση θυμού»	15
6.4. Ασκήσεις	16
7. Αφηγήματα και ταυτότητα	17
7.1. Τι είναι	17
7.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση	18
7.3. Εργαστήριο για την ενότητα «Αφηγήματα και ταυτότητα»	18
7.4. Ασκήσεις ταυτότητα»	19
8. Συζήτηση και Προσομοίωση	20
8.1. Τι είναι	20
8.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση	20
8.3. Εργαστήριο για την ενότητα «Συζήτηση και Προσομοίωση»	20
8.4. Ασκήσεις	21
9. Επίλυση Διαφορών	22
9.1. Τι είναι	22
9.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση	22

9.3. Εργαστήριο για την Ενότητα «Επίλυση Διαφορών»	22
9.4. Ασκήσεις	23
10. Αναλογική Δημόσια Απάντηση	24
10.1. Τι είναι	24
10.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση	24
10.3. Εργαστήριο για την Ενότητα «Αναλογική Δημόσια Απάντηση»	24
10.4. Ασκήσεις	25
11. Αξιολόγηση	26
12. Ηλεκτρονική μάθηση και Υλικό	27
13. Πηγές	28
Παράρτημα 1. Διάρθρωση του Σεμιναρίου κατάρτισης εκπαιδευτών	31
Παράρτημα 2. Εκτιμώμενο Χρονοδιάγραμμα Ημέρας 1	33
Παράρτημα 3. Εκτιμώμενο Χρονοδιάγραμμα Ημέρας 2	36
Παράρτημα 4. Εκτιμώμενο Χρονοδιάγραμμα Ημέρας 3	39
Παράρτημα 5. Μεθοδολογία Εκτίμησης Αντικτύπου του ARMOUR	41

Συνοπτική παρουσίαση

Το έργο ARMOUR επιδιώκει να στηρίξει τους επαγγελματίες πρώτης γραμμής, τους γονείς και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής με στόχο την πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης στα άτομα νεαρής ηλικίας.

Προκειμένου να το πετύχει αυτό, δημιούργησε επτά εργαστήρια, καθένα από τα οποία εστιάζει σε ένα θέμα, το οποίο θεωρείται βασικός παράγοντας της διαδικασίας ριζοσπαστικοποίησης. Η πρώτη ομάδα εργαστηρίων πραγματεύεται τις ατομικές δεξιότητες, όπως είναι η καθοδήγηση και η ανατροφή, η κριτική σκέψη και η διαχείριση του θυμού. Η δεύτερη ομάδα επικεντρώνεται στις ικανότητες συνεργασίας εστιάζοντας στα αφηγήματα και την ταυτότητα, στη διαχείριση των συγκρούσεων και στη συζήτηση. Το τελευταίο θέμα καλύπτει την αναλογική κρατική αντίδραση. Και τα επτά εργαστήρια δοκιμάστηκαν με επαγγελματίες πρώτης γραμμής σε πειραματικά εργαστήρια που πραγματοποιήθηκαν σε έξι κράτη μέλη (Ελλάδα, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Μάλτα, Ισπανία και Ρουμανία).

Βάσει των ευρημάτων αυτών, δημιουργήθηκε ένα τριήμερο σεμινάριο κατάρτισης εκπαιδευτών στο οποίο παρουσιάζονται τα επτά εργαστήρια. Στόχος του σεμιναρίου είναι να εξοικειωθούν οι επαγγελματίες πρώτης γραμμής με το περιεχόμενό του, ώστε να μπορούν να το προσφέρουν οι ίδιοι, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί ένα τρόπο να γνωρίσουν οι συμμετέχοντες τα επτά εργαστήρια, σε περίπτωση που είναι πρόθυμοι να τα προσφέρουν οι ίδιοι. Το σεμινάριο κατάρτισης εκπαιδευτών μπορεί, επίσης, να αποτελέσει ευκαιρία απόκτησης γνώσεων στο θέμα της ριζοσπαστικοποίησης και των γενεσιουργών παραγόντων της και να εξασκηθούν με ασκήσεις που επιδρούν σε αυτούς τους παράγοντες.

Τα επτά εργαστήρια περιγράφονται λεπτομερέστερα ως προς τη μεθοδολογία, τη χρονική στιγμή, τον στόχο, τις εισροές και τις εκροές. Καθένα από αυτά αναλύει σε βάθος τις αντιλήψεις που εφαρμόζονται και προτείνει συγκεκριμένες ασκήσεις. Ορισμένες ασκήσεις είναι σχεδιασμένες για την καλύτερη κατανόηση των θεμάτων, άλλες για τον προσδιορισμό ή τη χαρτογράφηση των προβλημάτων και άλλες για να συμβάλλουν στην επίλυση των προβλημάτων.

Αυτός ο συνδυασμός επιδράσεων και θεμάτων καθιστά αναγκαία την εφαρμογή τους συνδυαστικά και επανειλημμένα, προκειμένου να είναι αποτελεσματικές και να επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Παραδείγματα των ασκήσεων θα προσφέρουν μια καλή εικόνα του τρόπου με τον οποίο συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων κάθε εργαστηρίου. Το υλικό των εργαστηρίων θα δημοσιευτεί σε διάφορες γλώσσες στον ιστότοπο www.firstlinepractitioners.com και στην πλατφόρμα www.traininghermes.eu.

Συμπληρωματικά του σεμιναρίου κατάρτισης εκπαιδευτών και των συνοδευτικών εργαστηρίων παρέχεται και ένα ηλεκτρονικό πρόγραμμα κατάρτισης στην πλατφόρμα www.traininghermes.eu. Αποσκοπεί να ενημερώσει για την έννοια της ριζοσπαστικοποίησης, τις ενέργειες των επαγγελματιών πρώτης γραμμής, τις διάφορες βέλτιστες πρακτικές και τους τρόπους αξιολόγησης των μέτρων πρόληψης.

1. Εισαγωγή

Αυτό το τριήμερο¹ πρόγραμμα κατάρτισης απευθύνεται σε επαγγελματίες πρώτης γραμμής, όπως δασκάλους, αστυνομικούς, εργαζομένους στον τομέα της νεολαίας, εργαζομένους στον τομέα της υγείας των νέων, θεραπευτές κ.α., οι οποίοι έρχονται σε επαφή με νέους στην εργασία τους και επιθυμούν να συμβάλλουν στην πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης.

Ενδεχομένως να αναγνωρίζουν ότι η σύγχρονη κοινωνία μας βρίσκεται σε κατάσταση πόλωσης και αυτό έχει συμβάλλει στη ριζοσπαστικοποίηση των ατόμων – είτε αριστερή, είτε δεξιά, είτε αυτονομιστική, είτε για μεμονωμένο θέμα, είτε θρησκευτική. Ορισμένοι νέοι φαίνεται να είναι πιο ευαίσθητοι ως προς αυτή συγκριτικά με άλλους. Αν και δεν υπάρχει κάποιος οδικός χάρτης για τη ριζοσπαστικοποίηση, πολλοί παράγοντες κατονομάζονται συχνά ως εξηγήσεις για ριζοσπαστικοποίηση (Ranstorp, 2018).

Οι παράγοντες αυτοί είναι τόσο κινδύνου όσο και προστασίας και πολλοί από αυτούς λειτουργούν επιδραστικά στην αρχή της διαδικασίας ριζοσπαστικοποίησης. Ως εκ τούτου, μπορούν να επηρεαστούν σε πρώιμο στάδιο της ριζοσπαστικοποίησης και οι επαγγελματίες πρώτης γραμμής μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σε αυτό (Zannoni, Van der Varst, Bervoets, Wensveen, Van Bolhuis and Van der Torre, 2008).

Οι συνεργάτες στο χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο ARMOUR έχουν μελετήσει επτά σύνολα δεξιοτήτων και ικανοτήτων που μπορούν να δημιουργήσουν και να εδραιώσουν προστατευτικούς παράγοντες και παράγοντες οικοδόμησης ανθεκτικότητας. Δημιούργησαν ημερήσια εργαστήρια για καθένα από αυτά τα σύνολα, προκειμένου να υποστηρίξουν τους επαγγελματίες πρώτης γραμμής στην αποτελεσματική παρέμβασή τους σε νεαρά άτομα ηλικίας 10-18 ετών.

Ένας από τους στόχους του έργου ARMOUR είναι η συνεχής πρακτική εφαρμογή αυτών των εργαστηρίων από επαγγελματίες για επαγγελματίες, καθώς και η συνεχής αφομοίωση και προσαρμογή των αποκτηθέντων δεξιοτήτων και ικανοτήτων κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους με άτομα νεαρής ηλικίας. Το σεμινάριο κατάρτισης εκπαιδευτών προτείνει την παρουσίαση όλων των στοιχείων που είναι απαραίτητα για την επίτευξη αυτού του σκοπού.

Πρώτον, εξηγείται η σύνθεση των εργαστηρίων. Δεύτερον, παρέχονται βασικές πληροφορίες για την έννοια της ριζοσπαστικοποίησης. Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου, κάθε θέμα διασαφηνίζεται τόσο μεμονωμένα όσο και σε σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση. Κάθε θέμα ολοκληρώνεται με ασκήσεις-παραδείγματα και μέρος του αντίστοιχου εργαστηρίου είναι αφιερωμένο στο συγκεκριμένο θέμα.

Το παρόν εγχειρίδιο ακολουθεί την ίδια δομή: σύνθεση εργαστηρίων (Κεφάλαιο 2), γενικές πληροφορίες για τη ριζοσπαστικοποίηση (Κεφάλαιο 3), ακολουθούμενα από κεφάλαια για κάθε θέμα (Κεφάλαια 4-10). Η τελευταία ενότητα άπτεται της αξιολόγησης (Κεφάλαιο 11).

¹ Για πρακτικούς λόγους, το πρόγραμμα μπορεί να ολοκληρωθεί συντομότερα ή να κατανεμηθεί σε περισσότερες ημέρες.

2. Σύνθεση εργαστηρίων

2.1. Ικανότητες

Κάθε εργαστήριο του έργου ARMOUR αποσκοπεί να εφοδιάσει τους επαγγελματίες πρώτης γραμμής με γνώσεις και εργαλεία που θα βοηθήσουν τα νεαρά άτομα να είναι πιο ανθεκτικά στη ριζοσπαστικοποίηση. Οι βασικές ικανότητες που πρέπει να ενισχυθούν στα νεαρά άτομα είναι, μεταξύ άλλων, οι κοινωνικές ικανότητες, οι συναισθηματικές ικανότητες, η οικοδόμηση αυτονομίας, η διαμεσολάβηση, η διαπραγμάτευση και η επίλυση προβλημάτων.

Βασική ικανότητα	Περιγραφή
Κοινωνική δεξιότητα	αλληλεπίδραση με άλλους, εννοιολογική και πνευματική ευελιξία, ενσυναίσθηση, καλές επικοινωνιακές δεξιότητες, χιούμορ
Συναισθηματική ικανότητα και οικοδόμηση αυτονομίας	θετική τάση για ανεξαρτησία, έμφυτη αίσθηση αποτελεσματικότητας, υψηλή αυτοεκτίμηση, έλεγχος παρορμήσεων, σχεδιασμός και καθορισμός στόχων, πίστη στο μέλλον
Διαμεσολάβηση και διαπραγμάτευση	ομαδική επίλυση προβλημάτων και συναίνεση, ομάδες βάσης, σκέψη πριν από την αντίδραση σε πρόκληση
Επίλυση προβλημάτων	ικανότητα για αφηρημένη σκέψη, ικανότητα για αντανάκλαστική σκέψη, ικανότητα κριτικής σκέψης, ικανότητα εξεύρεσης εναλλακτικών λύσεων σε απογοητευτικές καταστάσεις

2.2. Περιεχόμενο και δομή

Κάθε εργαστήριο επικεντρώνεται σε ένα από τα επτά σύνολα δεξιοτήτων και ικανοτήτων του έργου ARMOUR: 1) Καθοδήγηση και ανατροφή, 2) Κριτική σκέψη, 3) Διαχείριση θυμού, 4) Αφηγήματα και ταυτότητα, 5) Συζήτηση και προσομοίωση, 6) Επίλυση διαφορών και 7) Αναλογική κρατική αντίδραση. Λεπτομέρειες για τα εργαστήρια παρατίθενται στο Παράρτημα 1 του παρόντος εγχειριδίου.

Έπειτα από μια εισαγωγή, σε κάθε εργαστήριο παρέχονται πληροφορίες για την έννοια της ριζοσπαστικοποίησης γενικά. Στη συνέχεια, εξηγείται η σχέση μεταξύ της ριζοσπαστικοποίησης και του αντίστοιχου θέματος, ακολουθούμενη από ειδικότερες επεξηγήσεις. Κάθε εργαστήριο περιλαμβάνει παραδείγματα ασκήσεων τα οποία παρουσιάζουν τον τρόπο εξάσκησης των δεξιοτήτων και των τεχνικών.

Κάθε εργαστήριο ολοκληρώνεται με μια αξιολόγηση, η οποία βελτιώνει την υλοποίησή του και το καθιστά πιο συναφές για τους επαγγελματίες. Η σχεδίαση συστημάτων παρακολούθησης και αξιολόγησης είναι θεμελιώδης για την ενθάρρυνση της αναλυτικής σκέψης και του διαρκούς προβληματισμού και, ιδανικά, της διαρκούς μάθησης σχετικά με τον συνολικό σχεδιασμό, την προσέγγιση και τη στρατηγική ενός προγράμματος, καθώς και για την καταλληλότητά του για ένα συγκεκριμένο πλαίσιο (Ris & Ernstorfer, 2017).

Οι σημειώσεις που συνοδεύουν τις παρουσιάσεις PowerPoint παρέχουν οδηγίες, συμβουλές και βασικές πληροφορίες για τις διαφάνειες.

2.3. Ασκήσεις

Τα εργαστήρια προτείνουν τεχνικές που συμβάλλουν στο να διδάξουν τα νεαρά άτομα να αντιδρούν στις δυσλειτουργικές καταστάσεις που μπορεί να οδηγήσουν σε μια πορεία προς τη ριζοσπαστικοποίηση. Εφοδιάζουν τους επαγγελματίες που αλληλεπιδρούν με νεαρά άτομα με λύσεις που τους ενθαρρύνουν να ελέγχουν τη συμπεριφορά προβαίνοντας σε επιλογές που καλύπτουν τις ανάγκες τους με μη καταστροφικούς τρόπους και να επιλύουν τις διαφορές με ηθικούς τρόπους. Οι ασκήσεις που προτείνονται αποτελούν εργαλεία κατάλληλα να επιτύχουν τέτοιες λύσεις, ενώ οι πρακτικές στρατηγικές και δεξιότητες που διδάσκονται αντιμετωπίζουν τόσο τους παράγοντες κινδύνου όσο και τους προστατευτικούς παράγοντες της ριζοσπαστικοποίησης.

Κάθε άσκηση έχει διαφορετικό στόχο. Ορισμένες ασκήσεις είναι σχεδιασμένες για την καλύτερη κατανόηση των θεμάτων, άλλες για τον προσδιορισμό ή τη χαρτογράφηση των προβλημάτων και άλλες για να συμβάλλουν στην επίλυση των προβλημάτων. Ως εκ τούτου, συνιστάται οι ασκήσεις να γίνονται συνδυαστικά για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Επιπλέον, οι πρακτικές στρατηγικές και δεξιότητες που διδάσκονται στα εργαστήρια αντιμετωπίζουν τόσο τους παράγοντες κινδύνου όσο και τους προστατευτικούς παράγοντες της ριζοσπαστικοποίησης.

2.4. Διαδικτυακή υλοποίηση

Με ορισμένες τροποποιήσεις είναι εφικτή η υλοποίηση αυτού του προγράμματος κατάρτισης διαδικτυακά. Στην ενότητα των σημειώσεων παρέχονται προτάσεις για την προσαρμογή των ασκήσεων σε διαδικτυακό μέσο κατάρτισης, προσθέτοντας για παράδειγμα υποομάδες εργασίας, προωθώντας στους συμμετέχοντες πληροφορίες για τα εργαστήρια αλλά και για την έννοια της ριζοσπαστικοποίησης πριν από το σεμινάριο, κτλ. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το περιεχόμενο των διαδικτυακών μαθημάτων μπορεί να επικεντρωθεί στα θέματα του εργαστηρίου και στις ασκήσεις που τα συνοδεύουν.

Για την επίτευξη βέλτιστων αποτελεσμάτων, οι εκπαιδευτές θα πρέπει να προσαρμόσουν το πρόγραμμα στη δική τους ψηφιακή πλατφόρμα. Εάν, παρόλα αυτά, κάποιος από τους συμμετέχοντες επιλέξει να παρακολουθήσει την παρουσίαση χρησιμοποιώντας το τηλέφωνο ή το τάμπλετ του, ενδέχεται ορισμένες διαφάνειες να είναι λιγότερο ευανάγνωστες λόγω του περιεχομένου τους.

3. Ριζοσπαστικοποίηση

Σε αυτό το τμήμα της κατάρτισης, δίδεται μια ερμηνεία της έννοιας της ριζοσπαστικοποίησης. Το επίπεδο και η διάρκεια του τμήματος αυτού εξαρτώνται από τις ικανότητες και το επίπεδο γνώσεων του ακροατηρίου. Αυτό σημαίνει ότι ο εκπαιδευτής επιλέγει τι θα διδάξει με βάση τις προσδοκίες του ακροατηρίου από το επίπεδο αυτό και / ή τις ανάγκες του ακροατηρίου.

Για όσους εκπαιδευτές επιθυμούν περισσότερες λεπτομέρειες για τη ριζοσπαστικοποίηση, παρέχονται σύνδεσμοι σε ορισμένες ιστοσελίδες στις σημειώσεις των διαφανειών της παρουσίασης PowerPoint της Πρώτης Ημέρας του σεμιναρίου. Συμπληρωματικές πληροφορίες περιλαμβάνει η παρουσίαση PowerPoint της Τρίτης Ημέρας του σεμιναρίου. Ένας από αυτούς τους συνδέσμους οδηγεί σε ένα διαδικτυακό μάθημα που εντάσσεται στο έργο ARMOUR (βλέπε Κεφάλαιο 13).

Για περαιτέρω πληροφορίες που αφορούν επιλεγμένη προσβάσιμη βιβλιογραφία για τη ριζοσπαστικοποίηση μπορείτε επίσης να ανατρέξετε στο Κεφάλαιο 2 του Παραδοτέου Δ4.2 «Βέλτιστες Πρακτικές» (ARMOUR, 2021).

3.1. Γενική περιγραφή της ριζοσπαστικοποίησης

Η ριζοσπαστικοποίηση είναι αμφιλεγόμενη έννοια που ορίζεται με πληθώρα τρόπων. Οι περισσότεροι ορισμοί συμφωνούν ότι η ριζοσπαστικοποίηση είναι μια διαδικασία κατά την οποία οι άνθρωποι ενστερνίζονται την πεποίθηση ότι η βία είναι αποδεκτός τρόπος προώθησης συγκεκριμένης ιδεολογίας. Πολλοί ερευνητές περιγράφουν τη ριζοσπαστικοποίηση ως μια διαδικασία με διακριτές φάσεις, στάδια ή βήματα (παράδειγμα αυτού δίδεται από την Εικόνα 3.1). Ορισμένοι θεωρούν ότι για την ολοκλήρωση της διαδικασίας χρειάζονται χρόνια ενώ άλλοι λίγους μήνες ή ακόμα και εβδομάδες. Θα μπορούσαμε να περιγράψουμε τη ριζοσπαστικοποίηση ως εξής (ΕΕ, 2020):

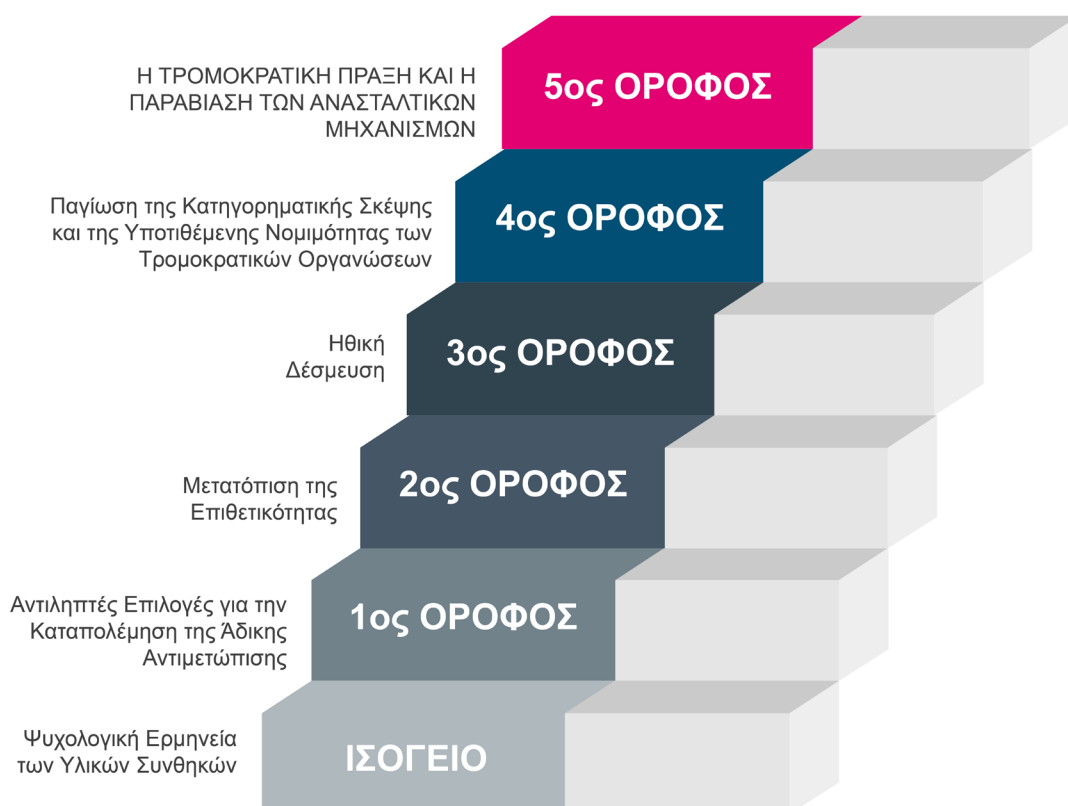
«Σταδιακή και πολυσύνθετη διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων ενστερνίζεται μια ριζοσπαστική ιδεολογία ή πεποίθηση που δέχεται, χρησιμοποιεί ή ανέχεται την βία [] για την επίτευξη συγκεκριμένου πολιτικού ή ιδεολογικού σκοπού».

Η διαδικασία είναι παραπλήσια ανεξάρτητα από το είδος της ιδεολογίας και έτσι η πορεία του εξτρεμισμού, είτε έχει αριστερές, είτε δεξιές καταβολές, είτε είναι θρησκευτικός ή εστιάζει σε συγκεκριμένο θέμα, είναι συγκρίσιμη. Οι αιτιώδεις παράγοντες διαφέρουν από άτομο σε άτομο. Μπορούμε ωστόσο να τις εκλάβουμε ως μια σύμπλοκη αλληλεπίδραση κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και ψυχολογικών παραγόντων που οδηγούν στην διαφοροποίηση της ατομικής πορείας προς τη ριζοσπαστικοποίηση.

3.2. Παράγοντες Ώθησης, Παράγοντες Έλξης και Προσωπικοί παράγοντες

Οι αιτιώδεις παράγοντες που αναφέρονται από τις διάφορες θεωρίες χωρίζονται σε παράγοντες ώθησης, παράγοντες έλξης και προσωπικούς παράγοντες. Παράγοντας ώθησης είναι εκείνος που ωθεί ένα άτομο εκτός του γενικού κοινωνικού συνόλου προς κάτι που θα εκπληρώσει τις ανάγκες και τις επιθυμίες του, όπως ο θυμός ή το αίσθημα αδικίας που προέρχεται από διακρίσεις στην εργασία ή στερεοτυπικά μίμια (Van den Bos, 2019). Παράγοντας έλξης είναι εκείνος που έλκει ένα άτομο προς μια συγκεκριμένη ομάδα ή ιδεολογία, όπως οι αδερφικοί δεσμοί που αναπτύσσονται ανάμεσα στα μέλη μιας εξτρεμιστικής ομάδας ή τα αισθήματα ανωτερότητας που παρέχει συγκεκριμένη ιδεολογία. Προσωπικοί παράγοντες είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που καθιστούν ορισμένα άτομα πιο ευάλωτα από άλλα σε παρόμοιες συνθήκες, όπως χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους ή βιώματα ζωής (Vergani, Iqbal, Ilbahar & Barton, 2018).

Η ΚΛΙΜΑΚΑ ΤΟΥ MOGHADDAM

Εικόνα 3.1 Το κλιμακωτό μοντέλο κατά Moghaddam (2005)

Οι προαναφερθείσες τρεις κατηγορίες παραγόντων δεν δύνανται να εξεταστούν ανεξάρτητα καθώς, σχεδόν πάντοτε, είναι αλληλένδετες. Συστημικοί παράγοντες ώθησης, όπως η κοινωνική εξαθλίωση ενδέχεται επίσης να διαμορφώσουν ορισμένα προσωπικά χαρακτηριστικά, όπως για παράδειγμα τη χαμηλή αυτοεκτίμηση. Με την σειρά τους τα τελευταία ενισχύουν την ελκυστικότητα ορισμένων παραγόντων έλξης όπως η συμμετοχή σε μια ισχυρή ομάδα (Vergani, Iqbal, Ilbahar & Barton, 2018).

3.3. Τρωτότητα ως προς τη ριζοσπαστικοποίηση

Παρόλο που η πορεία προς τη ριζοσπαστικοποίηση δεν είναι μονόδρομος, τόσο οι ερευνητές, όσο και οι άνθρωποι που ασχολούνται με το θέμα στην πράξη αναγνωρίζουν ορισμένους παράγοντες που προστατεύουν ή που θέτουν σε κίνδυνο τους νέους. Οι παράγοντες αυτοί δύνανται να χωριστούν, όπως προαναφέρθηκε, σε παράγοντες ώθησης, παράγοντες έλξης και προσωπικούς παράγοντες. Οι παράγοντες κινδύνου αυξάνουν τις πιθανότητες ριζοσπαστικοποίησης αλλά δεν συνιστούν απαραίτητα ένδειξη πρόβλεψης για την εμφάνισή της. Το ίδιο ισχύει και με τους προστατευτικούς παράγοντες, οι οποίοι ναι μεν περιορίζουν την πιθανότητα ριζοσπαστικοποίησης αλλά δεν την αποτρέπουν σε κάθε περίπτωση.

Σε προσωπικό επίπεδο, η εφηβεία αυτή καθαυτή θεωρείται παράγοντας κινδύνου. Πρόκειται για μια περίοδο κατά την οποία οι νέοι είναι ευάλωτοι σε κάθε είδους επιρροή (Lopez & Pasic, 2018), καθώς αναζητούν την θέση τους και το νόημα της ζωής σε έναν πολύπλοκο και συχνά πολωμένο κόσμο. Η επιθυμία τους αυτή να συνδεθούν και να βρουν το νόημα της ζωής ενδέχεται να καλυφθεί από κάποια εξτρεμιστική ομάδα που δρα ως παράγοντας έλξης. Βιώματα ζωής, όπως ένας θάνατος ή ένα διαζύγιο στην οικογένεια, ενδέχεται να αποτελέσουν έναυσμα και να ενισχύσουν την τρωτότητα ως προς τη ριζοσπαστικοποίηση. Το ίδιο ισχύει για τα ζητήματα ψυχικής υγείας και την αναζήτηση έντονων συγκινήσεων, τα οποία ορισμένες φορές επιτείνουν τον κίνδυνο. Σε αυτό το πλαίσιο, ορισμένες δεξιότητες, όπως η διαχείριση του θυμού, η επίλυση συγκρούσεων και οι δεξιότητες κριτικής σκέψης, λειτουργούν προστατευτικά. Η απουσία των δεξιοτήτων αυτών θεωρείται, αντίθετα, ως παράγοντας κινδύνου.

4. Καθοδήγηση και ανατροφή

Το πρώτο εργαστήριο που θα παρουσιαστεί στα πλαίσια του σεμιναρίου κατάρτισης εκπαιδευτών αφορά την καθοδήγηση και την ανατροφή. Αμφότερες θεωρούνται ως τεχνικές ουσιαστικές για την πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης καθώς συμβάλουν σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση ταυτότητας.

4.1. Τι είναι

Λόγω της ύπαρξης πληθώρας αλληλένδετων όρων, όπως πλαισίωση, ανατροφή, καθοδήγηση, διδασκαλία, συμβουλευτική, παροχή συμβουλών, κ.α, χρήσιμο είναι να γνωρίζουμε σε γενικές γραμμές τη σημασία τους.

Πλαισίωση (Coaching) είναι η υποστήριξη της προσωπικής πορείας εξέλιξης ενός ατόμου στο πλαίσιο μιας επαγγελματικής σχέσης συνεργασίας. Ανατροφή είναι ο τρόπος με τον οποίο τα παιδιά προσλαμβάνουν, σε γενικές γραμμές, τον τρόπο με τον οποίο οι γονείς τους συμπεριφέρονται και ενεργούν στην πράξη στην πορεία της ζωής τους με σκοπό την διαμόρφωση της αναπτυξιακής τους πορείας (Baumgard, 1991). Παραδοσιακά, ο όρος καθοδήγηση (mentoring) ορίζεται ως σχέση μεταξύ ενός πρεσβύτερου και πιο έμπειρου ατόμου, του μέντορα, και ενός νεότερου, λιγότερο έμπειρου ατόμου, του προστατευόμενου. Σκοπός της σχέσης αυτής είναι η στήριξη και η ανάπτυξη της καριέρας του προστατευόμενου (Kram, 1985).

Τα σημαντικότερα στοιχεία της πλαισίωσης, της ανατροφής και της καθοδήγησης στο πλαίσιο αυτό είναι η «παροχή υποστήριξης για την προσωπική ανάπτυξη και η σχέση σε βάθος χρόνου».

4.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση

Οι προβληματικές και αντικρουόμενες ταυτότητες κατατάσσονται ανάμεσα στους συχνότερα αναφερόμενους παράγοντες ώθησης και έλξης προς τη ριζοσπαστικοποίηση (Stout, 2002), παράλληλα με την αίσθηση ταυτότητας που περιγράφεται ως «αναζήτηση σημασίας» (Kruglanski, Gelfand, Belanger, Sheveland, Hetiarachichi & Gunaratna, 2014), την «έρευνα για την εξεύρεση ταυτότητας που θα συμβάλει στο να αποκτήσει το άτομο αίσθημα του ανήκειν, προσωπικής αξίας και σκοπού» (Dalgaard-Nielsen, 2008), την προσωπική καταξίωση (Silverman, 2017), την έλλειψη αυτοεκτίμησης (Borum, 2017; Chassman, 2016; Dawson, 2017), ορισμένους κοινωνικογνωστικούς παράγοντες όπως η ανάληψη κινδύνου και η περιορισμένη κοινωνική επαφή (Taylor, 2016), την προσωπική θυματοποίηση (McCaughey & Moskalenko, 2011), και τη μετατόπιση της επιθετικότητας (Moghaddam, 2005). Κατά συνέπεια είναι απόλυτα ορθό να αναγνωρίσουμε την ανάγκη χάραξης στρατηγικών που διευκολύνουν την αυτοδιαφοροποίηση και την θετική ενίσχυση ως παράγοντα προστασίας και ως αποτελεσματικό μέτρο ασφάλειας κατά της ριζοσπαστικοποίησης.

Οι τεχνικές πλαισίωσης και ανατροφής συνιστούν δύο ουσιαστικής σημασίας εργαλεία με σημαντική συμβολή στην αναπτυξιακή διεργασία της διαμόρφωσης και ενίσχυσης της ταυτότητας των εφήβων. Η χρήση της πλαισίωσης και της ανατροφής σε σχέση με την προσωπική ανάπτυξη

αλλά και την ανάπτυξη των παιδιών είναι μια μορφή ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης, στα πλαίσια της οποίας το πρότυπο, ο μέντορας, ο καθοδηγητής ή ο γονέας εξειδικεύεται στο να διευκολύνει τη διαφοροποίηση της ταυτότητας, να ενισχύει θετικά και να προάγει την προσωπική ανάπτυξη του καθοδηγούμενου/προστατευόμενου, μαθητή ή τέκνου.

Αυτή η μορφή παρέμβασης δημιουργεί τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την βελτίωση των σχεσιακών πλαισίων και για την ανάπτυξη θετικής συμπεριφορικής αλλαγής, ενώ παράλληλα συνιστά ασφαλή χώρο εφαρμογής δεξιοτήτων και τεχνικών στην πράξη. Με τον τρόπο αυτό, η πλαισίωση και η ανατροφή καθίστανται, ενδεχομένως, εργαλεία κατάλληλα για την εδραίωση της ανθεκτικότητας αλλά και ενός προστατευτικού περιβάλλοντος.

4.3. Εργαστήριο για την ενότητα «Καθοδήγηση και ανατροφή»

Η πλαισίωση και η ανατροφή είναι δύο σχετικά πρόσφατες μορφές ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης που στοχεύουν στο να παρέχουν στους καθοδηγούμενους (αλλά και στους γονείς) δυνατότητες συναισθηματικής και ψυχολογικής κατανόησης και εργαλεία με τα οποία μπορούν να στηρίξουν τους εαυτούς τους και τα παιδιά τους σε διεργασίες επεξεργασίας των συναισθημάτων, αυτοδιαφοροποίησης, θετικής ενίσχυσης, χειρισμού στρεσογόνων καταστάσεων, συμπερίληψης κοινωνικής υποστήριξης, κτλ. Στόχος του εργαστηρίου είναι η ανάδειξη και ο πειραματισμός με στρατηγικές πλαισίωσης και ανατροφής που δύνανται να συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση των εναυσμάτων, της συμπεριφοράς, των αποφάσεων και των αντιδράσεων από τους μέντορες και τους γονείς ώστε να είναι σε θέση να αποτρέψουν τα παιδιά και/ή τους προστατευόμενους τους από την ενεργή συμμετοχή σε διεργασίες ριζοσπαστικοποίησης.

4.4. Ασκήσεις

Οι επιλεγμένες για το εργαστήριο Πλαισίωση και Ανατροφή ασκήσεις εστιάζουν στο να βοηθήσουν τους συμμετέχοντες να κατανοήσουν και να διευκολύνουν περαιτέρω την εσωτερίκευση μηχανισμών και στρατηγικών συναισθηματικού ελέγχου από τους νέους. Το εργαστήριο παρέχει επίσης μια σειρά καλών στρατηγικών ανάλυσης παραγόντων που δύνανται ενδεχομένως να επηρεάσουν θετικά την ευημερία, να ενισχύσουν τους κοινωνικούς δεσμούς και να βελτιώσουν την ενσωμάτωση. Αυτά τα εργαλεία αποδεικνύονται ιδιαίτερα αποτελεσματικά στο να διδάσκουν τους εφήβους να μην παρασύρονται από τη ριζοσπαστικοποίηση και την πόλωση.

Το τρέχον πακέτο του σεμιναρίου κατάρτισης εκπαιδευτών περιλαμβάνει δύο ασκήσεις πλαισίωσης και ανατροφής: μια εισαγωγική άσκηση κατανόησης των εννοιών της πλαισίωσης και της ανατροφής και την άσκηση «Οικοδόμησε το δικό σου πρότυπο» η οποία προτρέπει γονείς και καθοδηγητές να ανατρέξουν στα δικά τους θετικά βιώματα και να τα ερμηνεύσουν με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνουν οι ίδιοι θετικά πρότυπα για τα παιδιά ή τους μαθητές τους. Για οδηγίες σχετικά με την πραγματοποίηση των ασκήσεων, παρακαλούμε ανατρέξτε στις σημειώσεις της παρουσίασης PowerPoint της Ημέρας 1 του σεμιναρίου καθώς και στο βοηθητικό εγχειρίδιο του εργαστηρίου.

Το εγχειρίδιο του εργαστηρίου περιέχει συνολικά δέκα λεπτομερείς ασκήσεις καθώς και προτάσεις για ακόμα περισσότερες.

5. Κριτική σκέψη

Το δεύτερο εργαστήριο που θα παρουσιαστεί στα πλαίσια του σεμιναρίου κατάρτισης εκπαιδευτών αφορά την κριτική σκέψη. Η απουσία δεξιοτήτων κριτικής σκέψης ενδέχεται να συμβάλει στη ριζοσπαστικοποίηση καθώς μπορεί να οδηγήσει σε τυφλή αποδοχή της προπαγάνδας και του στερεοτυπικού τρόπου σκέψης.

5.1. Τι είναι

Η διαδικασία της σκέψης ή του συλλογισμού προϋποθέτει αντικειμενική σύνδεση των τρεχουσών πεποιθήσεων με στοιχεία που υποδεικνύουν την ανωτερότητα μιας άλλης πεποίθησης. Συγκριτικά, η κριτική σκέψη είναι εκούσια μεταγνωσιακή (σκέπτεσθαι περί του σκέπτεσθαι) και γνωσιακή (σκέπτεσθαι) πράξη κατά την οποία ένα άτομο αναλογίζεται την ποιότητα της διαδικασίας συλλογισμού ενώ παράλληλα συλλογίζεται με σκοπό να καταλήξει σε κάποιο συμπέρασμα. Ο σκεπτόμενος έχει δύο εξίσου σημαντικούς σκοπούς: να οδηγηθεί σε μια έκβαση (συμπέρασμα) και παράλληλα να βελτιώσει τον τρόπο σκέψης του (Moore, 2007, p. 2).

5.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση

Για ποιους λόγους έχει άραγε η κριτική σκέψη σημασία για την αντιμετώπιση της κοινωνικής πόλωσης που προκαλείται από την υιοθέτηση και εξάπλωση εξτρεμιστικών ιδεολογιών; Μα γιατί η κριτική σκέψη ενισχύει την ικανότητα των νέων να σκέπτονται ανεξάρτητα, να εκλογικεύουν τον κόσμο με βάση τα προσωπικά τους βιώματα και παρατηρήσεις και να λαμβάνουν ζωτικές, καλά ενημερωμένες αποφάσεις με τον ίδιο τρόπο. Έχοντας αυτή την δυνατότητα, οι νέοι αποκτούν αυτοπεποίθηση καθώς και την ικανότητα να μαθαίνουν από τα λάθη τους ενώ εξελίσσονται σε επιτυχημένα και παραγωγικά άτομα.

Η διδασκαλία της κριτικής σκέψης μας μαθαίνει, εξάλλου, να επιδιώκουμε την «αλήθεια» ξεπερνώντας τις προκαταλήψεις μας, να αντιμετωπίζουμε τις όποιες προκλήσεις, να αξιολογούμε αντικειμενικά τον τρόπο σκέψης μας και να εγκαταλείπουμε λανθασμένους τρόπους συλλογισμού προτιμώντας νέους και πιο έγκυρους τρόπους σκέψης.

5.3. Εργαστήριο για την ενότητα «Κριτική σκέψη»

Σκοπός του εργαστηρίου είναι η ανάπτυξη γνώσης και δεξιοτήτων για το θέμα αυτό με χρήση του γνωστικού συμπεριφορικού μοντέλου διδασκαλίας καθώς και του μοντέλου της «μάθησης μέσα από την πράξη».

Πρώτος στόχος είναι να συνειδητοποιήσουν οι συμμετέχοντες ότι η ανθρώπινη σκέψη είναι από την φύση της λανθασμένη όταν δεν ελέγχεται. Κατ' αυτόν τον τρόπο ελαττώνεται η ισχύς των εγωκεντρικών και κοινωνιοκεντρικών τάσεων του ανθρώπου.

Δεύτερος στόχος είναι να βελτιωθούν οι ικανότητες συλλογισμού των συμμετεχόντων συνειδητοποιώντας ότι υπάρχουν περιστάσεις όπου αναπόφευκτα θα υποπέσουν σε λανθασμένο τρόπο σκέψης, παραλογισμό, προκαταλήψεις, μεροληπτική στάση, στρεβλώσεις, τυφλή αποδοχή κοινωνικών κανόνων και απαγορεύσεων, προσωπικά και κεκτημένα συμφέροντα.

Ο τελευταίος στόχος είναι να μάθουν οι συμμετέχοντες να αποφεύγουν την υπεραπλούστευση πολύπλοκων ζητημάτων, αλλά και να λαμβάνουν υπόψιν τους τα δικαιώματα και τις ανάγκες των συνανθρώπων τους.

Κεντρικός στόχος του εργαστηρίου είναι να εφοδιάσει τους εκπαιδευόμενους με ένα βασικό πακέτο δεξιοτήτων και συμπεριφορών αντιμετώπισης νέων ατόμων τόσο εύχρηστο, όσο και προσαρμόσιμο στις εκάστοτε ανάγκες. Οι συμμετέχοντες ενθαρρύνονται επίσης να μάθουν και να εφαρμόζουν τις τεχνικές αυτές όποτε το κρίνουν κατάλληλο στα πλαίσια μιας κοινότητας.

5.4. Ασκήσεις

Το εργαστήριο για την Κριτική σκέψη είναι αφιερωμένο σε τεχνικές κριτικής σκέψης σε μορφή καινοτόμων παιχνιδιών, ασκήσεων και τεχνικών που ενδείκνυνται προς χρήση όταν οι εκπαιδευτές βοηθούν παιδιά και νέους που προέρχονται από ευάλωτα περιβάλλοντα να αναπτύξουν την ικανότητά τους για κριτική σκέψη. Το εργαστήριο περιλαμβάνει μια επιλογή οκτώ ασκήσεων (για περισσότερες πληροφορίες συμβουλευτείτε το εγχειρίδιο του εργαστηρίου).

Δύο ασκήσεις είναι ειδικά σχεδιασμένες για το σεμινάριο κατάρτισης εκπαιδευτών. Η πρώτη, με τίτλο «Δοκίμασε μια πρόταση» στοχεύει να διδάξει την κατανόηση του αντίκτυπου που έχει για ένα θέμα η θεώρησή του από διαφορετική προοπτική. Η δεύτερη, με τίτλο «Έξι ερωτήσεις» στοχεύει στην κατανόηση του ρόλου των ερωτήσεων για την κριτική σκέψη.

Ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο, μπορούν να εκτελεστούν και οι δύο ή μόνο μία από τις ασκήσεις αυτές.

6. Διαχείριση θυμού

Το τρίτο από τα εργαστήρια που περιγράφονται στο παρόν αφορά την διαχείριση του θυμού. Ο ανεξέλεγκτος ή χρόνιος θυμός μπορεί να προκαλέσει πολλά προβλήματα στη ζωή ενός ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένης και της ώθησης προς τη ριζοσπαστικοποίηση (Stout, 2002).

6.1. Τι είναι

Το εργαστήριο αυτό εστιάζει στην έννοια του θυμού καθώς και σε διάφορους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να τον ελέγξουμε. Ο θυμός θεωρείται ως φυσική και, κατά κύριο λόγο, αυτόματη αντίδραση σε πράξεις που μας βλάπτουν. Αν όμως ο θυμός δεν αντιμετωπιστεί και ξεφύγει από τον έλεγχο μας μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τις σχέσεις, την ικανότητά μας προς απασχόληση, αλλά και την υγεία μας. Απόρροια του γεγονότος αυτού είναι ότι ενώ ορισμένοι άνθρωποι προσλαμβάνουν τον θυμό ως «κακό» ή αρνητικό συναίσθημα, άλλοι υποστηρίζουν ότι ο θυμός δημιουργεί προβλήματα μόνον όταν εμμένει και γίνεται χρόνιος.

Παρόλο που ο θυμός είναι θεμελιώδες συναίσθημα, συχνά παίρνει τη θέση υποβόσκοντος συναισθήματος όπως ο φόβος, η αβεβαιότητα ή η ντροπή. Πολλοί άνθρωποι βρίσκουν μεγαλύτερη ικανοποίηση στο αίσθημα του θυμού παρά στην αποδοχή των επίπονων συναισθημάτων που απορρέουν από την τρωτότητα. Οι έφηβοι αισθάνονται συχνά εξαιρετικά ανασφαλείς ή χαμένοι και ενδέχεται να καλύψουν το συναίσθημα αυτό εκφράζοντας το ως θυμό και όχι ως ευαίσθησία.

6.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση

Πολλοί άνθρωποι που έχουν ριζοσπαστικοποιηθεί δηλώνουν ότι αισθάνονται εξαιρετικά θυμωμένοι και για τον λόγο αυτό ο θυμός θεωρείται ως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες ώθησης προς τη ριζοσπαστικοποίηση (Stout, 2002), από την άποψη ότι το συναίσθημα αυτό ωθεί τα άτομα μακριά από την κοινωνική πεπατημένη προς εξτρεμιστικές ιδέες και ομάδες. Ο θυμός ενδέχεται να αποτελεί αντίδραση σε υποτιθέμενες αδικίες που πλήττουν την ομάδα με την οποία ταυτίζονται τα άτομα αυτά, όπως η συστημική διάκριση. Άλλες φορές στρέφεται προς τους, βάνουσους ή απόντες γονείς των ατόμων αυτών. Κάποιες φορές ο θυμός είναι διάχυτος και στρέφεται προς τον «κόσμο» στον οποίο δεν υπάρχει θέση για αυτά ή όσον αφορά στις «γυναίκες» σε άντρες που δεν κατάφεραν ποτέ να δημιουργήσουν σχέσεις με το άλλο φύλο.

6.3. Εργαστήριο για την ενότητα «Διαχείριση θυμού»

Η ορθή διαχείριση του θυμού συνιστά δεξιότητα που πρέπει να αποκτηθεί και όχι ενστικτώδη αντίδραση. Αφορά στην οριοθέτηση από εμάς μιας πολύπλοκης αλληλεπίδρασης, στην οποία εμπλέκονται και άλλα συναισθήματα. Το εργαστήριο για την ενότητα «Διαχείριση Θυμού» περιλαμβάνει μια σειρά ασκήσεων που, αν χρησιμοποιηθούν συνδυαστικά, μπορούν να βοηθήσουν τους επαγγελματίες πρώτης γραμμής που εργάζονται με νέους που έχουν τάσεις ριζοσπαστικοποίησης να χρησιμοποιήσουν στρατηγικές και τεχνικές διαχείρισης του θυμού ώστε να τους στρέψουν μακριά από βίαιες ή καταστροφικές συμπεριφορές.

Η υποκείμενη ιδέα είναι ότι εάν βοηθήσουμε τους νέους ώστε να διαλύσουν ή να ελέγξουν τον θυμό τους μπορούμε να συμβάλλουμε στο να τους στρέψουμε μακριά από τη ριζοσπαστικοποίηση και την πόλωση. Έμπνευση για τις περιγραφόμενες τεχνικές αποτέλεσε η δουλειά καθοδηγητών και θεραπευτών που διδάσκουν και προωθούν την διαχείριση του θυμού.

6.4. Ασκήσεις

Οι δεκατρείς ασκήσεις που προτείνει το εργαστήριο Διαχείρισης Θυμού αφορούν τόσο παράγοντες κινδύνου πρόκλησης βίαιης και αντικοινωνικής συμπεριφοράς, όσο και παράγοντες που δρουν προστατευτικά (για περισσότερες πληροφορίες συμβουλευτείτε το εγχειρίδιο του εργαστηρίου).

Το σεμινάριο κατάρτισης εκπαιδευτών περιέχει δύο ασκήσεις διαχείρισης θυμού. Η πρώτη ονομάζεται «Τροχός των συναισθημάτων» και είναι ένας διασκεδαστικός τρόπος ευαισθητοποίησης των επαγγελματιών πρώτης γραμμής, αλλά και των νέων γύρω από τα συναισθήματα και τον τρόπο έκφρασής τους. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί επίσης για να διαχωριστούν ο θυμός, ο χρόνιος πόνος και η δυσπροσαρμοστική συμπεριφορά.

Η δεύτερη άσκηση με τίτλο «Κάνε σχέδιο» έχει ως σκοπό να συμβάλει στο να ελέγχουμε τον θυμό μας μαθαίνοντας να προετοιμάζουμε μια κατάλληλη στρατηγική για τον έλεγχό του. Με αυτό τον τρόπο αφομοιώνει κανείς εποικοδομητικούς τρόπους διαχείρισης των κυμάτων θυμού πριν αυτός ξεσπάσει και μας συνεπάρει.

Ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο, μπορούν να εκτελεστούν και οι δύο ή μόνο μία από τις ασκήσεις αυτές.

7. Αφηγηματική Θεραπεία

Το τέταρτο σεμινάριο περιστρέφεται γύρω από δυο αλληλένδετες έννοιες: τα αφηγήματα και την ταυτότητα. Οι έννοιες αυτές είναι ουσιαστικής σημασίας τόσο στην περίπτωση της εφηβείας, όσο και σε εκείνη των εξτρεμιστικών ιδεολογιών.

7.1. Τι είναι

Αφηγήματα είναι μικρές ή μεγαλύτερες ιστορίες με τις οποίες μεγαλώνουμε και τις οποίες ακούμε γύρω μας. Οι ιστορίες αυτές περιλαμβάνουν συχνά με έμμεσο τρόπο οδηγίες συμπεριφοράς σε συγκεκριμένο πλαίσιο και η μορφή τους κυμαίνεται από τα κυρίαρχα πολιτιστικά αφηγήματα ως τις προσωπικές βιωματικές ιστορίες που είναι γεμάτες ρητά, εικόνες, ανατροφοδότηση, ρητούς και σιωπηρούς κανόνες. Τα αφηγήματα δίνουν, εξάλλου, τη δυνατότητα σε άτομα και ομάδες να εκλογικεύουν τα γεγονότα και τις πράξεις της ζωής τους.

Η ταυτότητα, η αίσθηση του εαυτού, μπορεί να περιγραφεί ως ο τρόπος με τον οποίο προσλαμβάνουμε τον εαυτό μας ως μοναδικό και εσωτερικά συνεκτικό ον παρά τις αλλαγές σε σχέση με τους άλλους. Το εσωτερό τμήμα της αίσθησης ταυτότητας, το αίσθημα του 'εγώ' διαμορφώνεται από όλα τα αφηγήματα που έχουμε ακούσει ενώ μεγαλώνουμε. Όλοι μας έχουμε περισσότερες από μία ταυτότητες: είμαστε σύντροφοι, γονείς, Ολλανδοί, Χριστιανοί, κτλ. Οι ταυτότητες που προβάλλουν οι άλλοι σε εμάς αποτελούν τις εξωτερικές μας ταυτότητες. Ο τρόπος με τον οποίο μας βλέπουν οι άλλοι διαμορφώνεται από τα αφηγήματα που έχουν ακούσει για μας, σαν άτομα, αλλά και σαν μέλη ορισμένων ομάδων.

Όλες αυτές οι ιστορίες τροφοδοτούν τις ταυτότητες μας. Με απλά λόγια, η ταυτότητα διαμορφώνεται μέσα από τα αφηγήματα. Αυτά που λέμε ο ένας στον άλλο, αλλά και αυτά που λέμε στους εαυτούς μας για να εξηγήσουμε και να δώσουμε κίνητρα για τις επιλογές μας, τις αντιδράσεις μας, το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον μας. Το προσωπικό αφήγημα του καθενός από εμάς οικοδομείται και ανοικοδομείται συνεχώς σε όλη τη διάρκεια της ζωής μας ενώ διαμορφώνεται μέσα από και μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και της κοινωνικής πράξης.

Εκτός της ατομικής ταυτότητας, υπάρχουν και οι λεγόμενες συλλογικές ταυτότητες. Οι συλλογικές ταυτότητες διαμορφώνονται από τα κυρίαρχα αφηγήματα μιας υποκοουλτούρας, μιας ομάδας ή ενός έθνους. Η έννοια του κυρίαρχου αφηγήματος (Bamberg, 2004; Thorne & McLean, 2003) συνάδει με τις απόψεις περί 'επικρατούσας αντίληψης'. Καθώς τα άτομα ξεκινούν την οικοδόμηση των προσωπικών αφηγημάτων ταυτότητας που θα στηρίξουν το γνωστικό και κοινωνικό πλαίσιο μέσω του οποίου θα εξελιχθούν, εμπλέκονται με κυρίαρχα αφηγήματα ταυτότητας. Τα πολιτιστικά πρότυπα, οι αξίες και η ιδεολογία του κυρίαρχου αφηγήματος είναι συχνά συνυφασμένα με το προσωπικό αφήγημα του καθενός από εμάς (Polletta & Jasper, 2001).

7.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση

Ο Erikson (1968) αναφέρει ότι το κεντρικό αναπτυξιακό μέλημα της εφηβείας είναι η ανάπτυξη της ταυτότητάς μας. Η αναπτυξιακή αυτή διαδικασία ορίζεται ως μακροπρόθεσμη αλληλεπίδραση μεταξύ προδιάθεσης και περιβαλλοντικών παραγόντων. Τα αφηγήματα συνιστούν ουσιαστικό τμήμα του περιβάλλοντος αυτού.

Αντικειμενικά, τα αφηγήματα μας παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές για το πως να ενεργούμε εντός της ομάδας στην οποία μεγαλώνουμε. Ορισμένα από αυτά είναι, από την άποψη αυτή, διδακτικά. Άλλα πάλι ενδυναμώνουν. Υπάρχουν όμως και αφηγήματα που αποκλείουν, αποκτηνώνουν ή καλλιεργούν μίσος. Τα αφηγήματα αυτά ονομάζονται τοξικά αφηγήματα. Τέτοιου είδους αφηγήματα επηρεάζουν αρνητικά την αναπτυσσόμενη ταυτότητα του ατόμου και δύναται να καταστούν παράγοντες ώθησης ή έλξης προς τη ριζοσπαστικοποίηση.

Οι προβληματικές και αντικρουόμενες ταυτότητες κατατάσσονται ανάμεσα στους συχνότερα αναφερόμενους παράγοντες έλξης προς τη ριζοσπαστικοποίηση σύμφωνα, μεταξύ άλλων με τον Dalgaard-Nielsen (2008), ο οποίος περιγράφει την «έρευνα για την εξεύρεση ταυτότητας που συμβάλει στο να αποκτήσει το άτομο αίσθημα του ανήκειν, αλλά και αίσθημα προσωπικής αξίας και σκοπού». Άλλα παραδείγματα αντικρουόμενης και δυσλειτουργικής αίσθησης ταυτότητας είναι το αίσθημα της 'προσωπικής δυσαρέσκειας και προσβολής' και η 'προσωπική θυματοποίηση' (McCaughey & Moskalenko, 2011).

7.3. Εργαστήριο για την ενότητα «Αφηγηματική Θεραπεία»

Σκοπός του εργαστηρίου είναι να υποστηρίξει τους επαγγελματίες πρώτης γραμμής ώστε να βοηθήσουν τους νέους να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τα τοξικά αφηγήματα και να αναπτύξουν θετική ταυτότητα. Το εργαστήριο παρέχει το πλαίσιο, το σενάριο καθώς και λεπτομερή σειρά ασκήσεων και προσομοιώσεων ικανών να βοηθήσουν τους συμμετέχοντες να κατανοήσουν τον ρόλο των αφηγημάτων στον σχηματισμό της ταυτότητας μας, τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να εντοπίζουν δυσλειτουργικά ή τοξικά αφηγήματα ώστε να χρησιμοποιούν θετικές ψυχοπαιδαγωγικές πρακτικές παρέμβασης στην καθημερινή τους επαγγελματική πράξη.

Η αφηγηματική θεραπεία λειτουργεί σε τρία επίπεδα: Πρώτον, αποκαλύπτει τα αντικρουόμενα και δυσλειτουργικά αφηγήματα, προσωπικά ή αφηγήματα τρίτων, που ενδέχεται να ενστερνίζονται τα άτομα, όπως για παράδειγμα ως προς τον σεξουαλικό προσανατολισμό, αλλά και τα έμφυλα και πολιτιστικά στερεότυπα και άλλα. Δεύτερον, αποδομεί τις αρνητικές σχέσεις ισχύος (ποιος δικαιούται να αφηγείται τα γεγονότα, ποιος τους αποδίδει νόημα, κτλ) και τρίτον, ενδυναμώνει το άτομο μέσω της αποδόμησης της δυσλειτουργικής εξωτερίκευσης του 'προβλήματος' και αφομοίωσης ενός θετικού, εναλλακτικού αφηγήματος.

7.4. Ασκήσεις

Το εργαστήριο για τα Αφηγήματα και την Ταυτότητα περιλαμβάνει οκτώ ασκήσεις, οι οποίες αν χρησιμοποιηθούν συνδυαστικά, μπορούν να βοηθήσουν τους επαγγελματίες πρώτης γραμμής να χρησιμοποιήσουν στρατηγικές και τεχνικές αφηγηματικής θεραπείας ώστε να βοηθήσουν τους νέους να ξεφύγουν από τον σχηματισμό αρνητικής εικόνας για τους ίδιους και τους συνανθρώπους τους (για περισσότερες λεπτομέρειες, συμβουλευτείτε το εγχειρίδιο του εργαστηρίου). Παρέχει επίσης λύσεις για την ενθάρρυνση θετικών και δυναμικών τρόπων αυτοέκφρασης και αυτοεπιβεβαίωσης.

Στο σεμινάριο κατάρτισης εκπαιδευτών περιγράφονται αναλυτικά δύο εξαιρετικά αποτελεσματικές ασκήσεις. Η πρώτη άσκηση 'Βρες το πρόβλημα' αφορά μια ομιλία από την Chimamanda Adichie και έχει ως στόχο να προάγει την κατανόηση της ισχύος των αφηγημάτων. Η ομιλία αυτή καθιστά απόλυτα κατανοητό το γεγονός ότι η πραγματικότητα είναι ρευστή, πολυδιάστατη και ρευστή και ότι οι ιστορίες που θέλουμε να πιστεύουμε για ορισμένες ομάδες είναι εξαιρετικά στενόμυαλες.

8. Συζήτηση και Προσομοίωση

Το επόμενο εργαστήριο εστιάζει στην ικανότητα της διεξαγωγής επικοινωνιακού διαλόγου με άτομα που πρεσβεύουν διαφορετικές πεποιθήσεις και αξίες από εμάς.

8.1. Τι είναι

Σύμφωνα με το Λεξικό του Πανεπιστημίου του Cambridge, ο όρος αντιπαράθεση σημαίνει 'συζήτηση πάνω σε ένα θέμα με επίσημο τρόπο'. Υπάρχουν πολλές μορφές αντιπαράθεσης: μπορεί να είναι αγώνας όπου το ζητούμενο είναι να νικήσεις τον αντίπαλό σου ή προσπάθεια να κατανοήσεις την προοπτική του άλλου και ότι παρεμβάλλεται ανάμεσα σε αυτή και στη δική σου προοπτική. Στόχος αυτού του εργαστηρίου είναι να μας διδάξει τις δεξιότητες που απαιτούνται για να κατανοήσουμε μια διαφορετική προοπτική.

8.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση

Οι πρόσφατες εξελίξεις στην επικοινωνία και την ασφάλεια έχουν φέρει στο προσκήνιο την ανάγκη αντιμετώπισης των ζητημάτων εκείνων που προκαλούν πόλωση ανάμεσα στους νέους. Τα επίμαχα ζητήματα, λόγω του ότι περικλείουν συγκρούσεις αξιών και ιδιαίτερα πολύπλοκα συμφέροντα, δεν επιδέχονται απλουστευμένες απαντήσεις. Λόγω του ότι πηγάζουν από τις διαφορές και αποτελούν το μήλο της Έριδος μεταξύ ατόμων και κοινοτήτων, τα ζητήματα αυτά τείνουν να παράγουν ή να ενισχύουν την κοινωνική πόλωση (Kerr & Huddleston, 2015). Η διαδικασία της ριζοσπαστικοποίησης προϋποθέτει την κατασκευή και εδραίωση μιας άκαμπτης αντίληψης για την κοινωνία που επιζητεί την εξάλειψη κάθε είδους διαφοράς. Η ικανότητα της συμμετοχής σε μια αντιπαράθεση με επικοινωνιακό τρόπο δημιουργεί ανθεκτικότητα στην πόλωση και τη ριζοσπαστικοποίηση και ενισχύει τις δημοκρατικές διεργασίες (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2015).

8.3. Εργαστήριο για την ενότητα «Συζήτηση και Προσομοίωση»

Μέσα από την διδασκαλία της προσομοίωσης και της αντιπαράθεσης/συζήτησης αναπτύσσονται γνώσεις και δεξιότητες με χρήση του γνωστικού συμπεριφορικού μοντέλου διδασκαλίας καθώς και του μοντέλου της «μάθησης μέσα από την πράξη». Η διαδικασία αυτή είναι εξάλλου και μια μορφή ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης κατά την οποία ο συντονιστής της αντιπαράθεσης λειτουργεί ως καθοδηγητής και είναι έτοιμος να παρέχει αναπαραγωγίμες στρατηγικές θετικής αυτοέκφρασης και στοχευμένης επικοινωνίας ενώ παράλληλα καλλιεργεί την ανεκτικότητα και την αξιολόγηση των διαφορετικών απόψεων των άλλων με ανοικτό πνεύμα.

Παρότι τα παιχνίδια αντιπαράθεσης και προσομοίωσης έχουν χρησιμοποιηθεί ευρύτατα σε ακαδημαϊκά πλαίσια, συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης τους ως εργαλείων μάθησης, το εργαστήριο αυτό διαφέρει από την συνήθη επιμόρφωση με βάση την συζήτηση από την άποψη ότι δεν στοχεύει να παράσχει στους συμμετέχοντες τις γνώσεις και τις δεξιότητες που τους είναι

απαραίτητες για να συμμετάσχουν σε συζητήσεις/αντιπαραθέσεις. Αντίθετα, επιδίωξη του εργαστηρίου είναι να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες τον σκοπό, τη δομή και το πλαίσιο εντός του οποίου δύναται να χρησιμοποιηθεί η συζήτηση/αντιπαραθέση καθώς και τους μεθοδολογικούς της περιορισμούς και τυχόν πιθανές ατέλειες. Ο εκπαιδευτής συντονίζει απλώς τις συζητήσεις και αξιοποιεί τις γνώσεις των ενοτήτων 'Διαχείριση Θυμού' και 'Επίλυση Συγκρούσεων' με σκοπό να διαχειριστεί οποιοσδήποτε τυχόν μη εποικοδομητικές αντιπαραθέσεις προκύψουν.

Χαρακτηριστικό των αμφιλεγόμενων ζητημάτων είναι η μεγάλη πολυπλοκότητα, ο δυναμικός τους χαρακτήρας και το γεγονός ότι συνήθως αφορούν πρόσφατα συμβάντα. Ο διδάσκων δεν χρειάζεται να κατέχει όλες τις απαντήσεις καθώς θεωρείται χρήσιμη η συμμετοχή του μαζί με τους εκπαιδευόμενους σε μια διαδικασία διερεύνησης και αναζήτησης γύρω από τα θέματα ενδιαφέροντος. Παρόλα αυτά, ακόμα και αν ο εκπαιδευτής δεν είναι παρά απλός «συντονιστής», οφείλει να είναι ενήμερος/η σχετικά με τις πρόσφατες εξελίξεις και να είναι σε θέση να εξηγήσει αιτιώδεις σχέσεις που ενδεχομένως συνδέουν συμβάντα και έννοιες.

8.4. Ασκήσεις

Η ουσιαστική διαφορά μεταξύ συζήτησης και διαλόγου είναι ότι ο αληθινός διάλογος βασίζεται στην συνεργασία. Οι συμμετέχοντες συνεργάζονται για την κοινή κατανόηση και για να δώσουν δύναμη και αξία στις θέσεις που πρεσβεύουν. Στόχος των ασκήσεων είναι να εκπαιδεύσουν τους συμμετέχοντες να ακούνε με σκοπό την κατανόηση και όχι την αντίδραση, να αναγνωρίζουν και να αποδέχονται διαφορετικές οπτικές γωνίες και παράλληλα να αντιμετωπίζουν φιλικά, με ευγένεια και δεοντολογικά ορθή στάση απόψεις αντίθετες από την δική τους και να θέτουν ορθές και συναφείς ερωτήσεις σε σχέση με αυτό που φαίνεται να δηλώνεται ως «αληθές» (για περισσότερες πληροφορίες συμβουλευτείτε το εγχειρίδιο του εργαστηρίου).

Στα πλαίσια του σεμιναρίου κατάρτισης εκπαιδευτών χρησιμοποιείται μια άσκηση με τίτλο 'Σωστό ή Λάθος' για να δείξει με ποιον τρόπο μπορούμε να σκεπτόμαστε δημιουργικά, να εκφράζουμε μια άποψη και να ακούμε. Το εργαστήριο με θέμα «Συζήτηση και Προσομοίωση» περιέχει συνολικά δεκατέσσερις ασκήσεις από τις οποίες οι εκπαιδευτές μπορούν να επιλέξουν κατά το δοκούν.

9. Επίλυση Συγκρούσεων

9.1. Τι είναι

Οι συγκρούσεις/διαφορές είναι φυσιολογικό στοιχείο των ανθρώπινων σχέσεων και δεν πρέπει να εκλαμβάνονται πάντοτε αρνητικά. Αντίθετα, εφόσον τις χειριστούμε εποικοδομητικά, οι συγκρούσεις μπορούν να λειτουργήσουν θετικά σε οποιαδήποτε σχέση, ανεξαρτήτως τύπου. Ο τρόπος με τον οποίο χειριζόμαστε τις συγκρούσεις προκαθορίζει το αν θα είναι εποικοδομητικές ή καταστροφικές (Deutsch & Coleman, 2000).

Ο όρος 'επίλυση συγκρούσεων' αναφέρεται στο «είδος της συμπεριφοράς που χρησιμοποιείται για την διευθέτηση των συγκρούσεων μεταξύ ατόμων που αλληλεπιδρούν σε διαφορετικά πλαίσια» (Wilson, 1994). Η εκμάθηση της διευθέτησης των διαφορών/συγκρούσεων με εποικοδομητικό τρόπο είναι ζωτικής σημασίας στους εφήβους γιατί συμβάλει στην υγιή συναισθηματική τους ανάπτυξη.

9.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση

Όπως ήδη αναφέρθηκε (παράγραφος 6.2), το αίσθημα του θυμού είναι ένας από τους συχνότερα αναφερόμενους παράγοντες ώθησης προς τη ριζοσπαστικοποίηση (Stout, 2002), παράλληλα με την απουσία αυτοεκτίμησης (Borum, 2017) και την προσωπική δυσαρέσκεια και προσβολή. Το παραπάνω μας οδηγεί στην εκτίμηση ότι η επίλυση των διαφορών είναι μια δεξιότητα, την οποία εάν αφομοιώσουμε ορθά και εφαρμόσουμε στην καθημερινή μας ζωή, είναι βέβαιο ότι θα ενισχύσει τους προστατευτικούς παράγοντες και θα μας παρέχει ανθεκτικότητα έναντι της ριζοσπαστικοποίησης και του βίαιου εξτρεισμού.

Όταν οι έφηβοι επιλύουν τις διαφορές τους εποικοδομητικά, αλληλεπιδρούν μεταξύ τους με θετικό τρόπο, είναι ανοικτοί στις διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους, είναι βέβαιοι για το ποιοι είναι, τι σκέφτονται, τι πιστεύουν και γιατί κάνουν συγκεκριμένες επιλογές και μπορούν να θέσουν ερωτήσεις με σκοπό να εμβαθύνουν την κατανόσή τους αυτή, είναι πιθανόν να μπορέσουν να αντισταθούν σε παραπλανητικά μηνύματα και να πάρουν ενημερωμένες, ασφαλείς αποφάσεις.

9.3. Εργαστήριο για την Ενότητα «Επίλυση Συγκρούσεων»

Το εργαστήριο αυτό είναι αφιερωμένο στις τεχνικές διευθέτησης των συγκρούσεων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι επαγγελματίες πρώτης γραμμής για να βοηθήσουν παιδιά και νέους που συχνά βρίσκονται υπό πίεση λόγω έντονων αλληλεπιδράσεων με μέλη της οικογένειάς τους αλλά και με τους συνομηλικούς τους να ενισχύσουν την ανθεκτικότητά τους απέναντι στην πόλωση και τη ριζοσπαστικοποίηση.

Η επίλυση των διαφορών είναι μια μορφή ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης στα πλαίσια της οποίας ο δάσκαλος, σύμβουλος ή οποιοδήποτε πρόσωπο που ασκεί επιρροή ή εξουσία στην ομάδα στόχο μπορεί να συμβουλευτεί, να προάγει και να συνδράμει τους συμμετέχοντες ώστε να αφομοιώσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται ώστε να διευθετούν με θετικό τρόπο τεταμένες καταστάσεις και συγκρούσεις. Παραδείγματα των δεξιοτήτων αυτών είναι η ικανότητα επιβολής, η γνωστική ενσυναίσθηση, οι ικανότητες ακρόασης και η συναισθηματική επίγνωση.

9.4. Ασκήσεις

Το σεμινάριο κατάρτισης εκπαιδευτών περιλαμβάνει δύο ασκήσεις για την κριτική σκέψη.

Η πρώτη άσκηση είναι εισαγωγική και έχει ως στόχο μια πρώτη ανίχνευση των πεποιθήσεων και των γνώσεων των συμμετεχόντων για τις συγκρούσεις/διαφορές και την επίλυσή τους. Παράλληλα η άσκηση ρίχνει φως στον τρόπο με τον οποίο οι ίδιοι οι συμμετέχοντες χειρίζονται τις συγκρούσεις/διαφορές.

Η δεύτερη άσκηση τιτλοφορείται 'Όλα παίζουν' και προσφέρει στους συμμετέχοντες μια εξαιρετική ευκαιρία να εμπλακούν σε μια 'αθώα' μικρο-σύγκρουση με ένα άλλο μέρος της ομάδας. Με αυτό τον τρόπο, οι συμμετέχοντες μαθαίνουν πως να ξεχωρίζουν μεταξύ συζήτησης/αντιπαράθεσης και πραγματικού διαλόγου.

Το εργαστήριο *Επίλυση Συγκρούσεων* περιλαμβάνει έντεκα συμπληρωματικές ασκήσεις που μπορείτε να προσαρμόσετε ανάλογα με το ακροατήριό σας (για περισσότερες λεπτομέρειες συμβουλευτείτε το εγχειρίδιο του εργαστηρίου).

10. Αναλογική Αντίδραση του Κράτους

10.1. Τι είναι

Οι συμμετέχοντες αναζητούν τον καλύτερο ορισμό του ενεργείν αναλογικά. Ένας από τους ορισμούς της αναλογικότητας στα πλαίσια αυτά είναι ο εξής: «το εγχείρημα εξισορρόπησης των μειονεκτημάτων, αλλά και των πλεονεκτημάτων που επιτυγχάνονται και η επιλογή του τρόπου εκείνου που έχει περισσότερα πλεονεκτήματα από μειονεκτήματα».

10.2. Σχέση με τη ριζοσπαστικοποίηση

Παρότι η άμεση και ουσιαστική δημόσια απάντηση είναι απαραίτητη όταν αντιμετωπίζουμε το φαινόμενο της ριζοσπαστικοποίησης, η τυχαία ή εξαιρετικά βίαιη αντίδραση ενδέχεται να λειτουργήσει ως παράγοντας επιτάχυνσης της ριζοσπαστικοποίησης, ιδιαίτερα μάλιστα στην περίπτωση των νέων. Πληθώρα μελετών (Borum 2011; Campelo, Orpetit, Neau, Cohen & Bronsard, 2018; Slooman and Tillie, 2006) κατέδειξαν ότι η αντίληψη της αδικίας συνιστά μια από τις ισχυρότερες κινητήριες δυνάμεις της ριζοσπαστικοποίησης.

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μιας αναλογικής απάντησης/απόκρισης σε εθνικής εμβέλειας απειλές για την ασφάλεια ενδέχεται να αποτελέσει ζωτικής σημασίας δεξιότητα τόσο για εκείνους που λαμβάνουν πολιτικές αποφάσεις, όσο και για εκείνους που τις εφαρμόζουν στην πράξη εφόσον καλούνται να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του βίαιου εξτρεμισμού και της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγεί στην τρομοκρατία.

10.3. Εργαστήριο για την Ενότητα «Αναλογική Αντίδραση του Κράτους»

Παρότι το εργαστήριο αυτό μπορεί να προσαρμοστεί σε (μεγαλύτερης ηλικίας) νέους και άλλους κρατικούς παράγοντες ώστε να τους ευαισθητοποιήσει γύρω από τα διλήμματα της επιβολής της τάξης, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και για τους εκπροσώπους των θεσμών από τους οποίους εξαρτάται η κρατική ανταπόκριση σε συμβάντα ριζοσπαστικοποίησης και εξτρεμιστικής βίας.

Το εργαστήριο περιλαμβάνει μια σειρά ασκήσεων με παιχνίδια ρόλων που βασίζονται σε υποθέσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε ομάδες και καλούνται να επεξεργαστούν επιχειρήματα υπέρ και κατά του ισχυρισμού ότι οι κρατικές αρχές έδρασαν αναλογικά σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο. Μέσα από τις ασκήσεις αυτές αναπτύσσονται οι απόψεις τους περί αναλογικότητας των αποκρίσεων.

Επιπλέον οι ασκήσεις στις οποίες καλούνται να συμμετάσχουν οι συμμετέχοντες διευρύνουν τις ικανότητες επίλυσης προβλημάτων, κριτικής σκέψης και ρητορικής. Μέσα από την κριτική ανάλυση μιας κατάστασης, την ανάπτυξη επιχειρημάτων και την συγκέντρωση στοιχείων που στηρίζουν κάποια από τις υφιστάμενες απόψεις, οι συμμετέχοντες αναπτύσσουν τόσο τις δεξιότητες ανάγνωσης και κριτικής σκέψης, όσο και την ικανότητα ομαδικής εργασίας.

10.4. Ασκήσεις

Το εργαστήριο αυτό περιλαμβάνει δώδεκα σενάρια βασισμένα σε πραγματικές περιπτώσεις κρατικών παρεμβάσεων για την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης (για περισσότερες λεπτομέρειες συμβουλευτείτε το εγχειρίδιο του εργαστηρίου). Οι συμμετέχοντες καλούνται να συζητήσουν εάν οι παρεμβάσεις αυτές ήταν αναλογικές ή όχι και να τεκμηριώσουν τους ισχυρισμούς τους.

11. Αξιολόγηση

Η ανάγκη για τεκμηριωμένα προγράμματα πρόληψης και αντιμετώπισης της ριζοσπαστικοποίησης και του βίαιου εξτρεμισμού ολοένα αυξάνεται. Παρόλα αυτά, οι προσπάθειες αξιολόγησης των προγραμμάτων αυτών αντιμετωπίζουν αρκετές προκλήσεις.

Κατ' αρχήν, η αξιολόγηση οφείλει να διαχειριστεί μια σειρά εννοιολογικών προκλήσεων καθώς η έλλειψη θεωρητικού πλαισίου κοινής συναίνεσης σε συνδυασμό με την απουσία κοινών ορισμών οδηγούν σε απουσία σαφών δεικτών μέτρησης του αντίκτυπου των προγραμμάτων πρόληψης.

Δεύτερον, υπάρχουν ορισμένα πρακτικά προβλήματα, τα οποία εμφανίζονται στην πορεία της αξιολόγησης, όπως για παράδειγμα η δυσκολία συλλογής αξιόπιστων και συναφών δεδομένων, η ασάφεια πολλών αποτελεσμάτων, η μεγάλη ποικιλία πλαισίων προγραμμάτων, κτλ.

Κατά συνέπεια, οι προληπτικές παρεμβάσεις διεξάγονται σε σύνθετα και δυναμικά πλαίσια και αποτελούνται από πληθώρα συστατικών στοιχείων, πράγμα που καθιστά πραγματική πρόκληση τον σχεδιασμό μιας μεθοδολογίας αξιολόγησης που να είναι σε θέση να αποδείξει την ύπαρξη άμεσης αιτιώδους συνάφειας μεταξύ μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας και των αποτελεσμάτων που θα μετρηθούν κατά την διαδικασία της αξιολόγησης.

Ο σχεδιασμός κατάλληλης μεθοδολογίας αξιολόγησης είναι ως εκ τούτου απαραίτητος. Η μεθοδολογία αυτή πρέπει να είναι σε θέση να συγκεντρώσει τα πλέον ενδιαφέροντα αποτελέσματα σε σχέση με την βελτίωση ενός προγράμματος, αλλά και συνολική γνώση του τι είναι αποτελεσματικό στο πεδίο αυτό και τι όχι. Χάρη στη συνεισφορά των επαγγελματιών πρώτης γραμμής και των πανεπιστημιακών συνεργατών της, το ARMOUR δημιούργησε μια μεθοδολογία ενδεχομένως χρήσιμη για την βελτίωση των εργασιών που παρουσιάσαμε αλλά και του σεμιναρίου κατάρτισης των εκπαιδευτών (βλέπε Παράρτημα 5).

12. Ηλεκτρονική μάθηση και Υλικό

Για την υποστήριξη του σεμιναρίου κατάρτισης εκπαιδευτών και των συνοδευτικών εργαστηρίων παρέχεται και ένα ηλεκτρονικό πρόγραμμα κατάρτισης που αποτελείται από έξι διδακτικές ενότητες. Το πρόγραμμα είναι διαθέσιμο στην πλατφόρμα www.traininghermes.eu. Το περιεχόμενο του προαναφερθέντος ηλεκτρονικού προγράμματος μάθησης εστιάζει στην έννοια της ριζοσπαστικοποίησης, στις αιτίες που πιθανόν την προκαλούν, στην προοπτική δράσης του επαγγελματία πρώτης γραμμής, στην αξιολόγηση, στο έργο ARMOUR (συμπεριλαμβανομένου και όλου του υλικού των εργαστηρίων και του σεμιναρίου κατάρτισης εκπαιδευτών) και σε βέλτιστες πρακτικές.

Το υλικό του σεμιναρίου κατάρτισης εκπαιδευτών διατίθεται επίσης στην πλατφόρμα www.firstlinepractitioners.com. Εκεί οι επαγγελματίες που εργάζονται με νέους και αναζητούν έμπνευση και στήριξη πάνω σε αυτό το θέμα θα βρουν και μια συλλογή συναφών έργων και εργαλείων.

13. Πηγές

- Bamberg, M. (2004). Considering Counter Narratives. Narrating, resisting, making sense. *Studies in narrative*. Vol. 4. Philadelphia, PA: John Benjamins, 351–371.
- Baumrind, D. (1991). Effective parenting during the early adolescent transition. In P. A. Cowan & M. Heatherington (Eds.), *Family Transitions. Advances in Family Research* (pp. 111-163). Hillsdale, NJ: Earlbaum.
- Borum, R. (2017). The etiology of Radicalization. In: G. LaFree & J. Freilich (Eds.), *The Handbook of the Criminology of Terrorism*. (pp. 17-32). Chicester, England: Wiley & Sons.
- Campelo, N., Oppetit, A., Neau, F., Cohen, D., & Bronsard, G. (2018). Who are the European youths willing to engage in radicalisation? A multidisciplinary review of their psychological and social profiles. *European Psychiatry*, 52, 1-14.
- Chassman, A. (2016). Islamic State, identity, and the global jihadist movement: How is Islamic State successful at recruiting “ordinary” people? *Journal for Deradicalization*, 9, 205- 259.
- Council of Europe. (2015). Teaching controversial issues - *Training Pack for Teachers*. Council of Europe.
- Dalgaard-Nielsen, A. (2008). *Studying violent radicalization in Europe II: The potential contribution of socio-psychological and psychological approaches*. Copenhagen: Danish Institute for International Studies.
- Dawson, L. (2017). Sketch of a Social Ecology Model for Explaining Homegrown Terrorist Radicalisation. The Hague: International Centre for Counter-Terrorism.
- Deutsch, M. and Coleman, P. (eds.). *The handbook of conflict resolution: Theory and practice*. San Francisco: Jossey-Bass, 2000.
- Erikson, E. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York, NY: Norton.
- European Commission (2020). *Prevention of Radicalisation*. Retrieved 27 May 2020 from https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/crisis-and-terrorism/radicalisation_en
- Kerr, D., & Huddleston, E. (2015). *Teaching controversial issues: Training pack for teachers*. Strasbourg, France: Council of Europe.
- Kram, K. E. (1985). *Mentoring at work: Developmental relationships in organizational life*. Glenview, IL: Scott Foresman.

- Kruglanski, A. W., Gelfand, M. J., Belanger, J. J., Sheveland, A., Hetiarachichi, M., & Gunaratna, R. (2014). The psychology of radicalization and deradicalization: How significance quest impacts violent extremism. *Advances in Political Psychology*, 1, 69–93.
- Lopez, M. A., & Pasic, L. (2018). *Youth work against violent radicalisation - theory, concepts and primary prevention in practice*. Council of Europe.
- McCauley, C. R., & Moskaleiko, S. (2011). *Friction: How radicalization happens to them and us*. New York, NY: Oxford University Press.
- Moghaddam, F. (2005). The Staircase to Terrorism. A Psychological Exploration. *American Psychologist*, 60:2, 161–169 DOI: 10.1037/0003-066X.60.2.161
- Polletta, F., and Jasper, J. (2001). Collective Identity and Social Movements. *Annual Review of Sociology*, Vol. 27, pp. 283-305.
- Ranstorp, M. (2018). *The Root Causes of Violent Extremism*. Retrieved 9 April 2019 from https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/issue_paper_root-causes_jan2016_en.pdf
- Ris, L. and Ernstofer, A. 2017. *Borrowing a Wheel: Applying Existing Design, Monitoring and Evaluation Strategies to Emerging Programming Approaches to Prevent and Counter Violent Extremism*. Peacebuilding Evaluation Consortium.
- Silverman, T. (2017). U.K. foreign fighters to Syria and Iraq: The need for a real community engagement approach. *Studies in Conflict & Terrorism*, 40(12), 1091-1107.
- Slooman, M. and Tillie, J. (2006). *Processes of Radicalization: Why Some Amsterdam Muslims Become Radicals*. Report Prepared for the Institute for Migration and Ethnic Studies.
- Stout, C. (2002). *The Psychology of Terrorism: Volume III, Theoretical Understandings and Perspectives*. Westport, CT: Praeger Publishers/Greenwood Publishing Group.
- Thorne, A., & McLean, K. C. (2003). Telling traumatic events in adolescence: A study of master narrative positioning. In R. Fivush & C. Haden (Eds.), *Connecting culture and memory: The development of an autobiographical self* (pp. 169-185). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Vergani, M., Iqbal, M., Ilbahar, E. & Barton, G. (2018). The Three Ps of Radicalization: Push, Pull and Personal. A Systematic Scoping Review of the Scientific Evidence about Radicalization Into Violent Extremism. *Studies in Conflict & Terrorism*, DOI: 10.1080/1057610X.2018.1505686
- Wilson, C. &. (1994). Police and public interactions: The impact of conflict resolution tactics. *Journal of Applied Psychology*, 159-175.

- ⇒ Zannoni, M., van der Varst, L. P., Bervoets, E. J. A., Wensveen, M., van Bolhuis, V. J., & van der Torre, E. J. (2008). *De rol van de eerstelijnsworkers bij het tegengaan van polarisatie en radicalisering. Van 'ogen en oren' naar 'het hart' van de aanpak* (The role of first line workers in countering polarization and radicalization. From 'eyes and ears' to the heart of the approach'). The Hague: COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement.

Παράρτημα 1. Διάρθρωση του Σεμιναρίου κατάρτισης εκπαιδευτών

Ημέρα 1	Ημέρα 2	Ημέρα 3
<p>Εισαγωγή</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συμμετέχοντες • Ανάλυση του Σεμιναρίου Κατάρτισης Εκπαιδευτών • Μεθοδολογία Ανάλυσης • Σημασία της αξιολόγησης 	<p>Ανακεφαλαίωση Ημέρα 1</p>	<p>Ανακεφαλαίωση Ημέρα 2</p>
<p>Διάρθρωση των εργαστηρίων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέση μεταξύ ριζοσπαστικοποίησης και θυμού (3) • Η έννοια του θυμού • Υπόδειγμα άσκησης με θέμα την διαχείριση του θυμού 	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέση μεταξύ ριζοσπαστικοποίησης και επίλυσης των διαφορών (6) • Η έννοια της επίλυσης των διαφορών • Υπόδειγμα άσκησης με θέμα την επίλυση των διαφορών
<p>Γενική έννοια της ριζοσπαστικοποίησης</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέση μεταξύ ριζοσπαστικοποίησης, αφηγημάτων και ταυτότητας (4) • Η έννοια των αφηγημάτων και της ταυτότητας • Υπόδειγμα άσκησης στην αφηγηματική θεραπεία 	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέση μεταξύ ριζοσπαστικοποίησης και δημόσιας απάντησης (7) • Η έννοια της αναλογικής δημόσιας απάντησης • Υπόδειγμα άσκησης στην αναλογική δημόσια απάντηση
<ul style="list-style-type: none"> • Σχέση μεταξύ ριζοσπαστικοποίησης, καθοδήγησης/πλαισίωσης και ανατροφής (1) • Η έννοια της καθοδήγησης/πλαισίωσης • Υπόδειγμα άσκησης με θέμα την καθοδήγηση/πλαισίωση και την ανατροφή 	<ul style="list-style-type: none"> • Σχέση μεταξύ ριζοσπαστικοποίησης και δεξιοτήτων δημόσιας συζήτησης (5) • Η έννοια των δεξιοτήτων δημόσιας συζήτησης • Υπόδειγμα άσκησης με θέμα την συζήτηση και προσομοίωση 	<p>Σύνδεσμοι ιστοσελίδων γύρω από το θέμα.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Σχέση μεταξύ ριζοσπαστικοποίησης και κριτικής σκέψης (2) • Η έννοια της κριτικής σκέψης • Υπόδειγμα άσκησης στην κριτική σκέψη 	<p>Έρευνα T2 Ημέρας 1 και συμπεράσματα</p>	<p>Έρευνα T2 Ημέρας 2 και συμπεράσματα</p>
<p>Έρευνα T2 Ημέρας 1 και συμπεράσματα</p>	<p>Έρευνα T2 Ημέρας 2 και συμπεράσματα</p>	<p>Έρευνα T2 και συμπεράσματα</p>

Σημείωση: Αυτές είναι οι διδακτικές ενότητες της τριήμερης κατάρτισης. Ορισμένες από αυτές είναι υποχρεωτικές, όπως η εισαγωγή και τα ερωτηματολόγια, ενώ άλλες μπορούν να παραληφθούν. Κατά την πρώτη παρουσίαση του σεμιναρίου κατάρτισης εκπαιδευτών στα πλαίσια του προγράμματος πρέπει να γίνει σύντομη αναφορά και ανάλυση όλων των θεμάτων ακόμα και αν πιστεύετε ότι το ακροατήριό σας δεν θα ωφεληθεί από ασκήσεις που αφορούν κάποιο από τα θέματα. Αργότερα, εναπόκειται στους εκπαιδευτές να αποφασίσουν ποια θέματα θα περιλάβουν στην κατάρτιση.

Ειδικότερα, ο εκπαιδευτής μπορεί να κάνει τις ακόλουθες επιλογές:

- Για πρακτικούς λόγους, το πρόγραμμα μπορεί να ολοκληρωθεί συντομότερα και/ή να κατανεμηθεί σε περισσότερες ημέρες.
- Η κατανομή των θεματικών εντός του τριήμερου μπορεί να γίνει με βάση την διάρκεια των επιλεγμένων ασκήσεων και διδακτικών ενοτήτων.
- Οι εκπαιδευτές μπορούν να κάνουν διαφορετική επιλογή ασκήσεων εκτός των προτεινομένων ανάλογα με το ακροατήριό τους.
- Μπορούν, επίσης να επιλέξουν να δώσουν και άλλα παραδείγματα για ένα συγκεκριμένο θέμα.
- Όσον αφορά τις έρευνες στην διαδικτυακή έκδοση του σεμιναρίου, είναι αναμενόμενο να μην είναι τόσο πρόθυμοι οι συμμετέχοντες να τις συμπληρώσουν. Θα πρέπει, συνεπώς, να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην σημασία που έχουν για το σεμινάριο.

Παράρτημα 2. Εκτιμώμενο Χρονοδιάγραμμα Ημέρας 1

	Αρ.	Θέμα	Χρόνος	
Εισαγωγή	1	Έναρξη (καφές/τσάι)	15 λεπτά	
	2	Παρουσίαση των συμμετεχόντων	10 λεπτά	
	3	Περιεχόμενο του προγράμματος	2 λεπτά	
	4	Ριζοσπαστικοποίηση (περιλαμβάνει δύο κλιπ και άσκηση)	15 λεπτά	
	5	7 εργαστήρια	2 λεπτά	
	6	Βασικές ικανότητες	2 λεπτά	
	7	Οργάνωση των εργαστηρίων	1 λεπτό	
			Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την εισαγωγή	45-50 λεπτά
Ριζοσπαστικοποίηση	8	Ορισμός της ριζοσπαστικοποίησης	2 λεπτά	
	9	Ακτιβισμός, εξτρεμισμός, τρομοκρατία (περιλαμβάνει σύντομη άσκηση)	4 λεπτά	
	10	Ιδεολογίες	1 λεπτό	
	11	Τύποι ριζοσπαστικοποιημένων ατόμων	1 λεπτό	
	12	Στάδια - Moghaddam	3 λεπτά	
	13	Στάδια – Feddes, et al.	1 λεπτό	
	14	Πιθανές ενδείξεις (περιλαμβάνει κλιπ)	6 λεπτά	
	15	Αιτιώδεις παράγοντες	1 λεπτό	
	16	Υπόδειγμα Εναρκτήριων Παραγόντων	3 λεπτά	
	17	Παράγοντες Ώθησης και Έλξης	2 λεπτά	
	18	Επίπεδα αιτιωδών παραγόντων	1 λεπτό	
			Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για τη ριζοσπαστικοποίηση	25-30 λεπτά
			Διάλειμμα (προτείνεται)	15 λεπτά

Καθοδήγηση/ πλαisiώση και ανατροφή	19	Περιγραφή ενός καλού γονέα/καθοδηγητή/μέντορα	10-15 λεπτά
	20	Ανάπτυξη των παιδιών	2 λεπτά
	21	Σχέση με τους παράγοντες που συνιστούν εναύσμα ριζοσπαστικοποίησης	1 λεπτό
	22	Στόχοι των γονέων/καθοδηγητών	1 λεπτό
	23	Περιεχόμενο του εργαστηρίου για την ενότητα Καθοδήγηση/Πλαisiώση και Ανατροφή	2 λεπτά
	24	Άσκηση «Οικοδόμησε το δικό σου πρότυπο»	60 λεπτά
	25	Αναφορά στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτή για το εργαστήριο	1 λεπτό
	Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την ενότητα ‘πλαisiώση/καθοδήγηση και ανατροφή’		80-85 λεπτά
		Γεύμα. Ανταλλαγή εμπειριών και δικτύωση	60 λεπτά
Critical thinking	26	Τι είναι η κριτική σκέψη (περιλαμβάνει κλιπ + σύνομη άσκηση)	10 λεπτά
	27	Περιεχόμενο του εργαστηρίου για την Κριτική Σκέψη	2 λεπτά
	28	Άσκηση ‘Δοκίμασε μια πρόταση’	30 λεπτά
	29	Αναφορά στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτή για το εργαστήριο	1 λεπτό
		Διάλειμμα (προτείνεται)	15 λεπτά
	30	Άσκηση ‘Οι έξι ερωτήσεις’	45 λεπτά
	31	Αναφορά στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτή για το εργαστήριο	1 λεπτό
	Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την ενότητα ‘κριτική σκέψη’ (χωρίς το διάλειμμα)		90 λεπτά
Ανατροφοδότηση	32	Ερωτηματολόγιο T2 Ημέρας 1	10 λεπτά
	33	Ερώτηση για την επόμενη συνεδρία	1 λεπτό
	34	Κλιπ τέλους (ο ηθοποιός John Cleese για τον εξτρεμισμό)	3 λεπτά
	35	Ευχαριστίες	0 λεπτά

	Συνολική εκτιμώμενη διάρκεια εργαστηρίου	15-20 λεπτά
Ημέρα 1	Συνολική εκτιμώμενη διάρκεια εργαστηρίου	345-365 λεπτά

Οι χρόνοι που αναφέρονται είναι ενδεικτικοί και αφορούν κατ' εκτίμηση την διάρκεια του σχολιασμού του περιεχομένου κάθε διαφάνειας.

Ο αριθμός των συμμετεχόντων και το επίπεδό τους κατά την έναρξη ενδέχεται να επηρεάσει τους εκτιμώμενους χρόνους.

Για πρακτικούς λόγους μπορείτε να επιλέξετε να περιορίσετε την διάρκεια του προγράμματος αφαιρώντας ορισμένες ασκήσεις.

Εάν κριθεί απαραίτητο, το πρόγραμμα μπορεί να κατανεμηθεί σε περισσότερες ημέρες.

Παράρτημα 3. Εκτιμώμενο Χρονοδιάγραμμα Ημέρας 2

	Αρ.	Θέμα	Χρόνος	
Εισαγωγή	1	Έναρξη (καφές/τσάι)	15 λεπτά	
	2	Ανακεφαλαίωση Ημέρα 1	10-15 λεπτά	
	3	Έλεγχος των απαντήσεων στην ερώτηση	2 λεπτά	
	4	Υπόδειγμα Εναρκτήριων Παραγόντων	1 λεπτό	
	5	Περιεχόμενο του προγράμματος για την Ημέρα 2	2 λεπτά	
	6	Άσκηση για 'ζέσταμα'	15-20 λεπτά	
			Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την εισαγωγή	45-55 λεπτά
Διαχείριση Θυμού	7	Κλιπ σύνδεσης του θυμού με τη ριζοσπαστικοποίηση	2 λεπτά	
	8	Ο θυμός τροφοδοτεί τη ριζοσπαστικοποίηση	1 λεπτό	
	9	Ο θυμός ως δευτερογενές συναίσθημα	1 λεπτό	
	10	Τα χαρακτηριστικά του θυμού	1 λεπτό	
	11	Περιεχόμενο του εργαστηρίου για την Διαχείριση του Θυμού	2 λεπτά	
	12	Άσκηση 'Τροχός των συναισθημάτων - Υποδείξεις'	20-30 λεπτά	
	13	Αναφορά στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτή για το εργαστήριο	1 λεπτό	
	14	Άσκηση 'Κάνε σχέδιο'	20-25 λεπτά	
	15	Αναφορά στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτή για το εργαστήριο	1 λεπτό	
			Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την ενότητα 'Διαχείριση θυμού'	50-65 λεπτά
			Διάλειμμα (προτείνεται)	15 λεπτά
	Αφηγήματα και ταυτότητα	16	Υπόδειγμα Εναρκτήριων Παραγόντων σε σχέση με τα αφηγήματα	1 λεπτό
17		Ταυτότητα	2 λεπτά	
18		Τι είναι το αφήγημα;	1 λεπτό	
19		Αφηγήματα, ταυτότητα και κουλτούρα	1 λεπτό	

	20	Άσκηση 'Βρες το πρόβλημα' (Chimimanda Adichie)	30 λεπτά
	21	Αναφορά στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτή για το εργαστήριο	1 λεπτό
	22	Θετική επίδραση των αφηγημάτων	1 λεπτό
	23	Αρνητική επίδραση των αφηγημάτων	1 λεπτό
	24	Τοξικά αφηγήματα	2 λεπτά
	25	Διδακτικά αφηγήματα και δυνητικά αφηγήματα αποκλεισμού	1 λεπτό
	26	Περιεχόμενο της ενότητας εργαστηρίου «Αφηγήματα και ταυτότητα»	2 λεπτά
		Γεύμα. Ανταλλαγή εμπειριών και δικτύωση	60 λεπτά
	27	Άσκηση 'Ποιος είμαι;'	45-60 λεπτά
	28	Αναφορά στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτή για το εργαστήριο	1 λεπτό
		Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την ενότητα 'αφηγήματα και ταυτότητα'	90-110 λεπτά
Συζήτηση και Προσομοίωση	29	Οικοδόμηση της ανθεκτικότητας μέσα από την εκμάθηση της εποικοδομητικής συζήτησης	2 λεπτά
	30	Περιεχόμενο του εργαστηρίου για την ενότητα 'Συζήτηση και Προσομοίωση'	2 min
	31	Η μέση οδός - Η μετριοπάθεια θέλει τόλμη	2 min
	32	Άσκηση 'Σωστό ή λάθος;'	15-45 min
	33	Αναφορά στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτή για το εργαστήριο	1 min
			Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την ενότητα 'Συζήτηση και Προσομοίωση' (χωρίς το διάλειμμα)
Feedback	34	Ερωτηματολόγιο T2 Ημέρας 2	10 λεπτά
	35	Ερώτηση για την επόμενη συνεδρία	1 λεπτό
	36	Ευχαριστίες	0 λεπτά
			Συνολική εκτιμώμενη διάρκεια εργαστηρίου
Ημέρα 2		Συνολική εκτιμώμενη διάρκεια εργαστηρίου	300-370 λεπτά

Οι χρόνοι που αναφέρονται είναι ενδεικτικοί και αφορούν κατ' εκτίμηση την διάρκεια του σχολιασμού του περιεχομένου κάθε διαφάνειας.

Ο αριθμός των συμμετεχόντων και το επίπεδό τους κατά την έναρξη ενδέχεται να επηρεάσει τους εκτιμώμενους χρόνους.

Για πρακτικούς λόγους μπορείτε να επιλέξετε να περιορίσετε την διάρκεια του προγράμματος αφαιρώντας ορισμένες ασκήσεις.

Εάν κριθεί απαραίτητο, το πρόγραμμα μπορεί να κατανεμηθεί σε περισσότερες ημέρες.

Παράρτημα 4. Εκτιμώμενο Χρονοδιάγραμμα Ημέρας 3

	Αρ.	Θέμα	Χρόνος	
Εισαγωγή	1	Έναρξη (καφές/τσάι)	15 λεπτά	
	2	Ανακεφαλαίωση Ημέρα 2	10-15 λεπτά	
	3	Έλεγχος των απαντήσεων στην ερώτηση	2 λεπτά	
	4	Περιεχόμενο του προγράμματος για την Ημέρα 3	2 λεπτά	
	5	Υπόδειγμα Εναρκτήριων Παραγόντων	1 λεπτό	
	6	Άσκηση για 'ζέσταμα'	15-20 λεπτά	
	Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την εισαγωγή			45-55 λεπτά
Επίλυση Διαφορών	7	Συγκρούσεις/διαφορές και ριζοσπαστικοποίηση	4 λεπτά	
	8	Δεξιότητες διαχείρισης των συγκρούσεων/διαφορών	2 λεπτά	
	9	Περιεχόμενο του εργαστηρίου για την Επίλυση των Διαφορών	2 λεπτά	
	10	Άσκηση "Όλα Παίζουν", στάδιο 1	10 λεπτά	
	11	Άσκηση "Όλα Παίζουν", στάδιο 2	10 λεπτά	
	12	Άσκηση "Όλα Παίζουν", στάδιο 3	10-15 λεπτά	
	13	Αναφορά στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτή για το εργαστήριο	1 λεπτό	
	Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την ενότητα 'Επίλυση Διαφορών'			40-45 λεπτά
		Διάλειμμα (προτείνεται)		15 λεπτά
Δημόσια Απάντηση	14	Υπόδειγμα Εναρκτήριων Παραγόντων σε σχέση με τη δημόσια απάντηση	1 λεπτό	
	15	Ριζοσπαστικοποίηση λόγω παραγόντων ώθησης	2 λεπτά	
	16	Αποτέλεσμα της Δημόσιας Απάντησης	1 λεπτό	
	17	Περιεχόμενο του εργαστηρίου για την ενότητα 'Αναλογική Δημόσια Απάντηση'	1 λεπτό	
	18	Άσκηση 'Πως ορίζεται η αναλογική απάντηση;'	10 λεπτά	

	19	Αναφορά στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτή για το εργαστήριο	1 λεπτό
	20	Άσκηση 'Ήταν αναλογική η απάντηση αυτή ή όχι;' 1	30-45 λεπτά
	21	Αναφορά στο εγχειρίδιο του εκπαιδευτή για το εργαστήριο	1 λεπτό
	Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την ενότητα 'Δημόσια Απάντηση'		45-60 λεπτά
		Γεύμα. Ανταλλαγή εμπειριών και δικτύωση	60 λεπτά
	22	Άσκηση 'Ήταν αναλογική η απάντηση αυτή ή όχι;' 2	30-45 λεπτά
	Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την δημόσια απάντηση (2η άσκηση μόνον)		30-45 λεπτά
Βέλτιστες πρακτικές	23	Βέλτιστες πρακτικές	10 λεπτά
	Συνολικός εκτιμώμενος χρόνος για την ενότητα 'Βέλτιστες πρακτικές'		10 λεπτά
Ανατροφοδότηση	24	Ερωτηματολόγιο T2 Ημέρας 3	15 λεπτά
	25	Γενική ανατροφοδότηση	5 λεπτά
	26	Ευχαριστίες	0 λεπτά
	Συνολική εκτιμώμενη διάρκεια εργαστηρίου		20 λεπτά
Ημέρα 3	Συνολική εκτιμώμενη διάρκεια εργαστηρίου		245-280 λεπτά

Οι χρόνοι που αναφέρονται είναι ενδεικτικοί και αφορούν κατ' εκτίμηση την διάρκεια του σχολιασμού του περιεχομένου κάθε διαφάνειας.

Ο αριθμός των συμμετεχόντων και το επίπεδό τους κατά την έναρξη ενδέχεται να επηρεάσει τους εκτιμώμενους χρόνους.

Για πρακτικούς λόγους μπορείτε να επιλέξετε να περιορίσετε την διάρκεια του προγράμματος αφαιρώντας ορισμένες ασκήσεις.

Εάν κριθεί απαραίτητο, το πρόγραμμα μπορεί να κατανεμηθεί σε περισσότερες ημέρες.

Παράρτημα 5. Μεθοδολογία Εκτίμησης Αντικτύπου του ARMOUR

Ο σχεδιασμός της Μεθοδολογίας Εκτίμησης Αντικτύπου του ARMOUR πραγματοποιήθηκε με βάση τα βήματα που περιγράφονται στην εικόνα του παραρτήματος 5.1

Εικόνα παραρτήματος 5.1

Εντοπισμός των βασικών στοιχείων της παρέμβασης

Το πρώτο βήμα είναι ο εντοπισμός των ειδικών συστατικών στοιχείων της παρέμβασης με τη βοήθεια των εργαλείων και των ασκήσεων του προγράμματος ARMOUR. Για να το επιτύχουμε μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον πίνακα της εικόνας του παραρτήματος 5.2 και να απαντήσουμε στις ερωτήσεις που περιλαμβάνει για κάθε ένα από τα συστατικά στοιχεία της παρέμβασης.

Πόροι	• Ποιοι είναι οι διαθέσιμοι πόροι για την αξιολόγηση (χρόνος, οικονομικοί πόροι, κτλ.);
Πληθυσμός-στόχος	• Ποιος είναι ο στόχος της παρέμβασης; Νέοι, επαγγελματίες πρώτης γραμμής, άτομα σε κίνδυνο ριζοσπαστικοποίησης, κτλ.
Δραστηριότητες	• Ποιες δραστηριότητες θα πραγματοποιηθούν ως μέρος της παρέμβασης;
Στόχοι	• Ποιοι είναι οι στόχοι της παρέμβασης; • Με ποιο τρόπο οι δραστηριότητες θα οδηγήσουν στους στόχους;
Αποτελέσματα	• Ποια είναι τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων; • Μπορούν αυτά τα αποτελέσματα να μετρηθούν;
Έκβαση	• Ποια είναι η βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη επιδιωκόμενη έκβαση της παρέμβασης;
Ανάγκες που χρήζουν αντιμετώπισης	• Ποιες ανάγκες αντιμετωπίζονται από την παρέμβαση;

Figure A5.2

Τα βασικά συστατικά στοιχεία είναι κοινά για τα περισσότερα από τα επτά εργαστήρια καθώς εργαλεία και δραστηριότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν με παιδιά και νέους για την επίτευξη των στόχων αλλά και για να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη της ατομικής ελεύθερης βούλησης και στην ενδυνάμωση της κοινότητας(βλέπε εικόνα του παραρτήματος 5.3).

Πόροι	<ul style="list-style-type: none">• Οι πόροι θα εξαρτηθούν από τους επαγγελματίες και τον οργανισμό που χρησιμοποιεί τα εργαλεία στη συγκεκριμένη περίπτωση και στο δικό τους πλαίσιο. Ο σχεδιασμός της αξιολόγησης θα εξαρτηθεί σε κάθε περίπτωση από τους διαθέσιμους πόρους
Πληθυσμός-στόχος	<ul style="list-style-type: none">• Παιδιά ή νέοι, ιδίως αν ελλοχεύει κίνδυνος ριζοσπαστικοποίησης. Οι οικογένειές τους και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, κοινότητες, συνολικά
Δραστηριότητες	<ul style="list-style-type: none">• Οι ασκήσεις που περιλαμβάνονται στα Πειραματικά Εργαστήρια. Μπορούν να εφαρμοστούν στα σχολεία ή κατά τη διάρκεια άλλων δραστηριοτήτων που έχουν ως στόχο παιδιά και νέους
Στόχοι	<ul style="list-style-type: none">• Η ενδυνάμωση της ανθεκτικότητας σε παιδιά και νέους, μέσω της δημιουργίας κοινωνικών δεξιοτήτων, επίλυσης προβλημάτων, συναισθηματικής ικανότητας και αυτονομίας, δεξιοτήτων μεσολάβησης και διαπραγμάτευσης• Οι δραστηριότητες θα αναπτύξουν τις εν λόγω δεξιότητες μέσω του γνωσιακού-συμπεριφορικού μαθησιακού μοντέλου και του μοντέλου μάθησης στην πράξη
Αποτελέσματα	<ul style="list-style-type: none">• Οι συζητήσεις μεταξύ ομοτίμων, σκέψεις επί ασκήσεων στην τάξη, ολοκληρωμένων ασκήσεων και δραστηριοτήτων, η συμμετοχή παιδιών και νέων στα θέματα που συζητούνται και στις δεξιότητες που αναπτύσσονται στις ασκήσεις
Έκβαση	<ul style="list-style-type: none">• Ενδυνάμωση της ανθεκτικότητας στα παιδιά και τους νέους. Βελτιωμένες δεξιότητες, όπως κριτική σκέψη, διαχείριση θυμού, επίλυση συγκρούσεων, κτλ. Αυξημένη ανεκτικότητα εντός των κοινοτήτων
Ανάγκες που χρήζουν αντιμετώπισης	<ul style="list-style-type: none">• Ανάγκη αντιμετώπισης της κοινωνικής πόλωσης και ριζοσπαστικοποίησης στα παιδιά και τους νέους• Ανάγκη βελτίωσης του επιμέρους οργανισμού και ενδυνάμωση της κοινότητας

Εικόνα παραρτήματος 5.3

Εντοπίστε τον μηχανισμό παρέμβασης

Η απάντηση στο δεύτερο βήμα είναι ότι ο μηχανισμός παρέμβασης των εργαλείων και των ασκήσεων του προγράμματος ARMOUR βρίσκεται στο γνωστικό συμπεριφορικό μοντέλο διδασκαλίας καθώς και στο μοντέλο 'μάθηση μέσα από την πράξη'. Στις εκπαιδευτικές τεχνικές περιλαμβάνονται διδασκαλία και επίδειξη, παιχνίδια ρόλων και σενάρια προσομοίωσης, ανατροφοδότηση και κοινωνική ενίσχυση, καθώς και εκτεταμένη πρακτική και συζητήσεις σχετικά με τον τρόπο χρήσης των δεξιοτήτων σε συνήθεις καταστάσεις.

Για να ενημερωθείτε για τα επόμενα βήματα αλλά και για περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με το Πρωτότυπο Εκτίμησης Αντικτύπου του προγράμματος ARMOUR, παρακαλούμε επισκεφθείτε www.firstlinepractitioners.com και την πλατφόρμα www.traininghermes.eu.

www.armourproject.eu

"ΝΟΜΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το έργο που παρουσιάζεται αντικατοπτρίζει τα ευρήματα του ARMOUR - Πακέτο Εργασίας 4 «Ενσωμάτωση βέλτιστων πρακτικών και εκπαίδευση». Οι απόψεις που εκφράζονται εδώ είναι αποκλειστική ευθύνη των συγγραφέων και δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής."

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε από το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Αστυνομία, βάσει της συμφωνίας επιχορήγησης αριθ. 823683.